

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՍԱՏ. «ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ՄՏԱԽՐԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՐՅԵՐՈՒՆ ԸՈՒՐՉ ԹԻՒԻՄԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՃԵՂՈՒՄԸ ՈՐԵՒԷ ՅԱԶՈՂ ԱՃԻՍԱՆՔԻ ՄԵԿԵԱԿԷՏԸ ԿԸ ԿԱԶՄԷ»

Սուրբիոյ Նախագահ Պաշտար ալ-Ասատ հանդիպում մը ունեցաւ առջանց ուսման «Հիուար» կեդրոնի կամաւոր ծառայողներու խումբին հետ: Խմբակը կ'ընդգրկէ տարբեր մասնագիտութիւններով խումբ մը ակադեմական երիտասարդներ, որոնք երկխօսութիւններ կը վարեն կրօնական, մտաւորական եւ ընկերային հարցերու շուրջ:

Հանդիպումին ընթացքին տարբեր վերնագրերու շուրջ գրոյցներ տեղի ունեցան, ինչպէս ծայրայեղութեան, ինքնութեան որոնման, ընկերային միջավայրին մէջ հաստատութիւններու դերակատարութեան, երիտասարդներու կերտման եւ այս բոլորին մէջ կրօնական հաստատութիւններուն դերակատարութեան շուրջ: Նախագահը շեշտեց բարոյական, կրօնական եւ ընկերային հարցերու շուրջ թիրիմացութիւնները սրբազրելու կարելորութիւնը, ինչ որ որեւէ յաջող նախաձեռնութեան կամ աշխատանքի մեկնակետը կը համարուի: Նախագահ Ասատ յայտնեց, որ յաջող աշխատանքը կը կերտուանայ երեք տուեալներու վրայ. Ռազմավարութեան մշակում, քայլերու նախաձեռնում եւ սկզբունքներու ամրագրում:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՍԱՏ ԸՆՈՐՀԱԽՐԵՑ ՓՈՒԹԻՆԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

Սուրբիոյ Նախագահ Պաշտար ալ-Ասատ շնորհաւորեց Վլատիմիր Փուլինը՝ Ռուսիոյ Նախագահ վերընտրուելուն առիթով: Նախագահը շնորհաւորագրին մէջ ըսաւ. «Կը շնորհաւորեմ ձեր յաղթանակը եւ մեծամասնութեան քուէարկութեամբ Ռուսիոյ Նախագահ վերընտրուելը, ինչ որ ցոյց կու տայ Ռուսիոյ ժողովուրդին վստահութիւնը ձեզի եւ ձեր ազգային եւ ռազմավարական տեսլականին, որոնք միշտ եղած են ի նպաստ Ռուսիոյ ժողովուրդի շահերուն եւ Ռուսիան պահած կայուն դիրքի վրայ, որովհետեւ Ռուսիա ունի դարարժան պատմութիւն եւ քաղաքակրթութիւն, որոնք հիմնուած են սկզբունքներու, օրէնքներու եւ այլ երկիրներու շահերը յարգելու վրայ, ոչ թէ այլոց տարածքներ բռնագրաւելու գաղափարին վրայ»:

Նախագահ Ասատ Ռուսիոյ Նախագահին յաջողութիւն մաղթեց, իսկ Սուրիա եւ Ռուսիա յարաբերութիւններուն՝ նոր վերելք ու թափ:

ԲԵՐԻՈՅ ՀԱՅՈՅ ԹԵՄԻ ԱՍՏՆՈՐԴԸ ԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ՏԻՏՂՈՍԻ ԱՐԺԱՆԱՅԱԲ

Սրտի անհուն ուրախութեամբ կը յայտնենք, թէ Հիւզարթի 14 Մարտ 2024-ին, Անթիլիասի Մայրավանքին մէջ տեղի ունեցած Ազգային Կեդրոնական վարչութեանց Կրօնական ու Քաղաքական Ժողովներու խառն նիստի աւարտին, ՆՍՕՏՏ Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետ Արքութեան տիտղոս շնորհեց՝ Բերիոյ Հայոց Թեմի Բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Ս. Մակար Սրբ. Եպս. Ազգարեանին:

Դիւան Ազգային Առաջնորդարանի

Բերիոյ Հայոց Թեմի Ազգ. Իշխանութիւնը շերմապես կը շնորհաւորէ Առաջնորդ Սրբազան Հայրը՝ Արքութեան տիտղոսին արժանանալուն առիթով եւ արեւշատութեամբ ու բարօրութեամբ լեցուն տարիներ կը մաղթէ իր հովուական նուիրական առաքելութեան մէջ:

ՀՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԽՄԲԱԿՅՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սիրելի՛ հայրենակիցներ,
 Մարտի 18-ին Տաւուշի մար-

զում Նիկոլ Փաշինեանի հնչեցրած յայտարարութիւնները հաստատում են ընթացող բանակցային գործընթացում ատրպեյճանական նախապայմանները միակողմանիօրէն բաւարարելու մեր բոլոր մտահոգութիւնները:

Մասնաւորապէս. Առանց վերջնական համաձայնութեան եւ փոխադարձութեան սկզբունքի պահպանման՝ հաստատական սահմանազատումն ու սահմանազծումը ամբողջութեամբ բխում է Ատրպեյճանի շահերից:

Հատուածական սահմանազատման եւ սահմանազծման գործընթացը հեկ Տաւուշի մարզից սկըսելը յանգեցնելու է ՀՀ առաջնագծի ամենամուր եւ կահաւորուած հատուածի կազմաքանդմանը, եւ պէս ջլատելու է ՀՀ պաշտպանական հնարաւորութիւններն այդ հատուածում, անմիջական վտանգներ է ստեղծելու սահմանամերձ բնակչութեան համար:

Ռազմավարական ճանապարհների նկատմամբ վերահսկողութեան փաստացի կորուստը բազմապատկելու է ՀՀ անվտանգային սպառնալիքները:

Սեփական ժողովրդին շարունակաբար պատերազմով սպառնալու միջոցով ատրպեյճանական չղադարող պահանջների կատարումը ոչ միայն չի կանխելու Ատրպեյճանի կողմից նոր պահանջների առաջ քաշումը, այլեւ պարարտ հող է ստեղծելու վերջինիս կողմից նոր յարձակողապաշտ գործողութիւնների համար:

Յօգուտ Ատրպեյճանի սահմանազատման եւ սահմանազծման լաւագոյն փորձից հրաժարուելը, միջազգային փորձի անտեսումը ազգային կենսական շահերից հրաժարուելու վկայութիւնն են:

Հարկ է ընդգծել, որ յօգուտ այլ պետութեան Հայաստանի Հանրապետութեան ինքնիշխանութիւնը լրիւ կամ մասնակի սահմանափակելուն ուղղուած գործողութիւնները, տարածքներ յանձնելը պետութեան դէմ ծանրագոյն յանցագործութիւններ են:

«Հայաստան» խմբակցութիւն
 19.03.2024

ՄԱԿԱՐ, ՄԻՓԱՆ, ՄԵՍՐՈՊ ԵՒ ԹՈՐԳՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ ԱՐԺԱՆԱՅԱՆ ԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ՏԻՏՂՈՍԻ

Հիւզարթի, 14 Մարտ 2024-ին, Անթիլիասի Մայրավանքին մէջ տեղի ունեցած Ազգային Կեդրոնական վարչութեանց Կրօնական ու Քաղաքական Ժողովներու խառն նիստի աւարտին, ՆՍՕՏՏ Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետը արքութեան տիտղոս շնորհեց

- Բերիոյ Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Ս. Մակար Եպս. Ազգարեանին,
- Սպահանի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Ս. Սիփան Եպս. Զեչեճեանին,
- Արաբական Միացեալ Էմիրութեանց, Զաթարի եւ Շրջակայից Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Ս. Մեսրոպ Եպս. Սարգիսեանին եւ
- Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Ս. Թորգոմ Եպս. Տոնոյեանին:

Վեհափառ հայրապետը բարձր գնահատելով իրենց թեմերէն ներս առաջնորդ սրբազաններուն նուիրեալ ծառայութիւնը՝ անոնց շնորհեց արքութեան տիտղոս՝ շեշտելով, որ յիշեալ պարգեւատրումը միայն գնահատանքի արտայայտութիւն չէ, այլեւ առաւել խթան վերանորոգ նուիրումով շարունակելու մեր ծառայութիւնը մեր ժողովուրդին:

Տեղական Լրագրող

Խմբագրական

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՂ, ԿՐԹՈՂ, ՄԻՏՔ ԶԱՐԳԱՅՆՈՂ ՏԱՐԻՇԻ

Ուսուցչաց եւ Մայրերու տօներու զուգահեռակալութիւնը մտածել կու տայ դաստիարակչական ու կրթական գործընթացին մասին ընդհանրապէս:

Սերունդներ չեն կերտուիր միայն գիտութիւն ըմբռնելով, այլեւ դաստիարակելով, մտածելակերպ զարգացնելով, հոգատարութեան արժանանալով, կեանքին պատրաստուելով եւ քընսական մտածողութեան ատակ ու բանիմաց դառնալով: Այլապէս կրթական գործընթացը կը մնայ թերի:

Իրականութեան մէջ որեւէ ընկերութեան մէջ սերունդներ կերտող տարրերը մայրը, ուսուցիչն ու մամլոյ ծառայողը կամ գրողն են հաւասարապէս:

Եթէ մայրը մանուկին ծնունդէն մինչեւ հասունացման տարիքը կը հսկէ, կը դաստիարակէ, կը սորվեցնէ եւ կ'ուղղէ, ուսուցիչը մարդակերտումի հիմնական առաքելութիւնը ի կատար կ'ածէ, գիտութեան կողքին գիտելիքը ի սպաս ի՞ր ու իր միջավայրին զարգացման օգտագործելու հմտութիւններ կը փոխանցէ, ինչպէս նաեւ աշակերտին նկարագրի ձեւաւորման կը նպաստէ իր խօսքով, վարուելակերպով, մանկավարժական մօտեցումներով ու ամենօրեայ հսկողութեամբ: Միւս կողմէ մամլոյ ծառայողը, կամ գրողը ընդհանրապէս, երիտասարդութեան եւ ընդհանրապէս հասարակութեան մտածողութիւնը կ'ուղղէ, քննական մտածողութեան ուղիներ ցոյց կու տայ, հասարակութեան մը արժեքային համակարգի պահպանման կը նպաստէ ու այդ համակարգը իր յօդուածներով կաթիլ առ կաթիլ կը փոխանցէ ընթերցողին, անոր մտածելակերպին վրայ ուղղակի ազդեցութիւն բանեցնելով, կարծեք գրիչով կը խօսի իր ընթերցողին հետ: Այս պատճառով ալ երիտասարդ սերունդը փճացնելու կոչուած հոսանքներ կը փորձեն սողոսկիլ զանգուածային լրատուամիջոցներու մէջ, օգտագործել գրիչներ՝ ազդելու հասարակութեան մտածելակերպին վրայ եւ ուղղորդելու զայն դէպի իրենց նպատակը:

Կայուն ու բարգաւաճ հասարակութիւններու մէջ մեծ արժեք կը տրուի մօր, ուսուցիչին ու հրապարակագիրին կամ ընդհանրապէս մամլոյ ծառայողին, այլ խօսքով՝ դաստիարակչական ու կրթական գործին նուիրուած երեք տարրերուն, որպէսզի հասարակութիւնը փճացնող հոսանքներ նուազագոյն ազդեցութիւնը ունենան ու յատկապէս երիտասարդ սերունդը իր առողջ մտածելակերպով, իր քննական մտածողութեամբ եւ իր վարք ու բարքով նպաստէ հասարակութեան եւ երկրի զարգացման:

Որքան ժամանակակից են Մեծն Կոմիտաս վարդապետի խօսքերը ուսուցիչին եւ ընտանիքին ուղղուած: Վարդապետը իր խօսքը ուսուցիչին ուղղելով կ'ըսէ.

«Ուսուցիչ պարոններ ու քոյրեր, զգուշութեամբ ու երկիրդածութեամբ մօտեցէ՛ք դաստիարակութեան գործին. խիստ փափուկ պաշտօն մըն է ձերը. դաստիարակելու կոչուած էք սերունդ մը, որ ապագայ ազգն է, սխալ ուղղութեամբ ազգ մը կը խորտակէք վերջը...»:

Ապա անդրադառնալով ընտանիքի դերին կը գրէ.
«Ընտանիքը որքան զարգացած ըլլայ, մանուկն ալ այնքան մտքի առաւելութիւններով երեւան կու գայ»:

Միւս կողմէ գրողը կամ հրապարակագիրը հասարակութիւնը իր վիճակէն մէկ աստիճան վեր բարձրացնելու ճիգ կը թափէ, հարցերու լուծման ճամբայ ցոյց կու տայ, սակայն ան ալ իր կողքին կ'ազդուի հասարակութեան քաղաքակրթութենէն, ստեղծած պայմաններէն եւ գրողին հանդէպ հասարակութեան մօտեցումնէ: Գրողը իր բազմատեսակ ստեղծագործութիւններով դաստիարակչական գործէն անդին կ'անցնի նաեւ, կը ներկայացնէ իրավիճակներ, հոգեվիճակներ ու մարդկային մտքի ստեղծագործական մակարդակներ՝ իր գրութիւններուն ընդմէջէն իր ապրած ժամանակաշրջանը արտացոլացնելով:

Ունի՞նք կրթական մշակը, մայրը, գրողը գնահատելու, անոնց ճիգը խթանելու ռազմավարութիւն, մշակոյթ, կ'ունենանք առողջ ու բանիմաց սերունդ, աւելին՝ զարգացող հասարակութիւն: Անտարբերութեամբ կը նայինք այս տարրերուն դերին սերունդներու կերտման ու զարգացման մէջ, կ'ունենանք տոյքան անտարբեր սերունդ մը, այլեւ հասարակութիւն մը, որ իւրաքանչիւր դժուարութեան դիմաց դիւրաւ կը խամրի:

«Գ.»

-Սուրիոյ Նախագահ Պաշար ալ-Ասատ ընդունեց միջուկային կենսութի միջազգային գործակալութեան ընդհանուր տնօրէն Ռաֆայէլ Մարիանո Կրոսին եւ անոր ընկերակցող պատուիրակուիները:

Կողմերը խորհրդակցեցան Սուրիոյ եւ միջազգային գործակալութեան գործակցութեան հեռանկարներուն շուրջ, յատկապէս առողջապահութեան, քաղցկեղի բուժման, գիւղատնտեսութեան եւ գիտական հետազօտութիւններուն առնչութեամբ:

Իր կարգին Կրոսի շեշտեց Սուրիոյ եւ միջազգային գործակալութեան արդիւնաւետ եւ շարունակական երկխօսութեան կարելորդութիւնը:

-Զորքէջարքի, 20 Մարտ 2024-ին, Սուրիոյ կառավարութեան պաշտօնական կայքը հաղորդեց, որ Սուրիոյ վարչապետ Զուսէյն Արնուս հրապարակեց որոշում մը, որուն համաձայն մայսթրո Միսաք Նուպար Պաղպուտարեան «Ասատ» մշակոյթի եւ արուեստի տան ընդհանուր խորհուրդի տնօրէն նշանակուեցաւ, յաջորդելով մայսթրո Անտրէ Մաալուլիին, որ սոյն պաշտօնը կը վարէր 2019-էն ի վեր:

Պաղպուտարեան Սուրիոյ ազգային սիմֆոնիք նուագախումբին գեղարուեստական ղեկավարն է 2023-էն ի վեր:

-Ռուսական Նախագահական ընտրութիւններուն հետեւող Սուրիոյ խորհրդարանի պատուիրակութիւնը հանդիպում ունեցաւ Ռուսիոյ խորհրդարանի փոխնախագահ Կոստանդին Զոսաչովի հետ: Կողմերը խորհրդակցեցան երկու բարեկամ երկիրներուն խորհրդարանական յարաբերութեան ամրապնդման շուրջ:

Ռուս-սուրիական խորհրդարանական բարեկամութեան յանձնախումբի նախագահ, Սուրիոյ խորհրդարանի անդամ Պասէմ Սուտան շեշտեց, որ Ռուսիոյ Նախագահական ընտրութիւնները կազմակերպուած ու թափանցիկ ընթացան, մեծ թիւով քուէարկողներ մասնակցեցան քուէարկութիւններուն՝ ռուսական տարբեր շրջաններու, յատկապէս Տոնպասի մէջ:

Ան աւելցնելով ըսաւ, որ Ռուսիոյ ընտրութիւններու բարձրագոյն յանձնախումբը իր դերը լաւապէս կատարեց եւ քուէարկութեան ընթացքը դիւրացնող բոլոր միջոցները ի գործ դրաւ:

Իր կարգին Զոսաչով շեշտեց, որ ռուս-սուրիական յարաբերութիւնը ներկայ փուլի իր բարձրագոյն մակարդակին հասած է: Ապա յայտնեց, որ Նախորդ տարի Սուրիոյ Նախագահ Պաշար ալ-Ասատի Ռուսիա այցելութեան ընթացքին, կողմերը կարելորդ համաձայնութիւններու հասան՝ ի նպաստ Ռուսիոյ եւ Սուրիոյ յարաբերութիւններու զարգացման:

-Ղազախստանի մայրաքաղաք Ասթանայի մէջ, Ռուսիոյ մօտ Սուրիոյ Զանրապետութեան լիազօր դեսպան դոկտ. Պաշար ալ-Ճաաֆարի իր հաւատարմագրերը յանձնեց Ղազախստանի Նախագահ Ժասէմ Ծոմարթ Թոքայեւին, որպէս Ղազախստանի մէջ Սուրիոյ Զանրապետութեան դեսպան (ստաւպայրը՝ Մոսկուա):

Ճաաֆարի Թոքայեւին փոխանցեց Սուրիոյ Նախագահին ողջոյնները եւ Նախանձախնդրութիւնը՝ երկու բարեկամ երկիրներու յարաբերութիւնը ամրապնդելու տարբեր ոլորտներու մէջ, ինչպէս նաեւ երկու ժողովուրդներուն կապը անքակտելի պահելու:

Իր կարգին Նախագահ Թոքայեւ դեսպան Ճաաֆարիին փոխանցեց Նախագահ Ասատին ուղղուած իր ողջոյնները եւ իր փափաքը՝ երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութեան զարգացման:

-Զինուորական աղբիւր մը հաղորդեց, որ Երեքշաբթի, 19 Մարտ 2024-ի առաւօտեան ժամը 2:10-ին, Իսրայէլ բռնազրաւուեալ Կոլանէն բազմաթիւ հրթիռներ արձակեց Դամասկոսի արուարձանին ուղղութեամբ:

Սուրիական հակաօդային պաշտպանութեան համակարգերը դէմ դրին հրթիռներուն եւ վար առին անոնց մեծամասնութիւնը:

Աղբիւրը աւելցուց, որ յարձակումին հետեւանքով նիւթական վնասներ արձանագրուեցան:

-Զինուորական աղբիւր մը հաղորդեց, որ Կիրակի, 17 Մարտ 2024-ի կէս գիշերուան ժամը 00:42-ին Իսրայէլ օդային յարձակում մը գործեց բռնազրաւուած Կոլանէն Սուրիոյ հարաւային շրջանի կարգ մը կէտերու վրայ:

Սուրիական հակաօդային պաշտպանութեան համակարգերը դէմ դրին հրթիռներուն եւ վար առին անոնց մեծամասնութիւնը:

Աղբիւրը աւելցուց, որ յարձակումին հետեւանքով զինուոր մը վիրաւորուեցաւ եւ նիւթական վնասներ արձանագրուեցան:

Լուրեր Հայաշխարհին

ԻԵՆԱ ՍԹՐՈՒԹԵՆՊՈՐԿ «ՆԱԹՕ-Ն Կ'ԱՋԱԿՅԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՆՔՆԻՉԻՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ»

ՆԱԹՕ-ի գլխավոր քարտուղար Իենա Սթրոլթենպլըկը Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի հետ Երևանի մեջ հանդիպում են յետոյ միատեղ ասուլիսին ընթացքին յայտարարեց, որ ՆԱԹՕ-ն կ'աջակցի Հայաստանի ինքնիշխանության, տարածքային ամբողջականության ու խաղաղության ձգտումներուն:

Հանդիպումին ընթացքին կողմերը քննարկեցին Հարավային Կովկասի կայունության կարելիությունը: «Ասիկա կարելոր է երրօրատյան տեղան համար, քանի որ մենք կանգնած ենք աւելի վտանգաւոր աշխարհի մը առջեւ: Այսօր Հայաստանն ու Ատրպեյճանն կարելիութիւն ունին մշտական խաղաղութեան հասնիլ տարիներու հակամարտութենէն ետք: Ահա թէ ինչո՞ւ ես երկու երկիրներու կողք կ'ուղղեմ համաձայնութեան հասնելու, որ ուղի կրնայ հարթել յարաբերութիւններու կարգաւորման ու ձեր ժողովուրդներուն տեւական խաղաղութեան համար: ՆԱԹՕ-ն կ'աջակցի Հայաստանի ինքնիշխանութեան ու տարածքային ամբողջականութեան ու ձեր խաղաղ ձգտումներուն», ըսաւ Սթրոլթենպլըկը:

Ան ընդգծեց նաեւ, որ Հայաստան աւելի վաղ ժամանակներէ ՆԱԹՕ-ի գործընկերն է: ՆԱԹՕ-ի գլխավոր քարտուղարը ողջունեց եւ դրական գնահատեց Հայաստանի ներդրումը ՆԱԹՕ-ի առաքելութիւններուն եւ գործողութիւններուն:

ԳԱՌՆԻԿ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ «ՓԱՇԻՆԵԱՆ ԱՅՉԵՂԱՐՅԻՆԵՐՈՒՆ ՅԱՅՏՆԱԾ Է, ՈՐ 4 ԳԻՒԷՐԸ ՊԷՏՔ Է ԱՆՅԱՊԱՂ ՅԱՆՁՆԵԼ ԱՅԼԱՊԵՍ՝ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ»

Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան Երկուշաբթի օր անակընկալ այցելութիւն տուած է Տաւուշի մարզ: Այցելութեան մասին Հայաստանի Ազգային ժողովի «Հայաստան» խմբակցութեան պատգամաւոր, ՀՀԴ Տաւուշի Մարզային Կոմիտէի ներկայացուցիչ Գառնիկ Դանիելեան ընկերային ցանցի վրայ գրառում կատարած է եւ յայտնած, որ Փաշինեան Ռուսաստանի համայնքին մէջ հանդիպում մը ունեցած է բնակիչներուն հետ՝ մարզպետին, Նոյնմբերեան խոշորացած համայնքի ղեկավարին եւ քանի մը գիւղերու վարչական ղեկավարներուն ներկայութեամբ: Նշեալ հանդիպումին ներկայ չեն եղած գանգուածային լրատուութեան ներկայացուցիչները: Հանդիպումին մասնակից մարդոց ձեռքէն հաւաքած են հեռաձայնները եւ այլ իրեր: Անկախ անցած է թե՛ մթնոլորտի մէջ:

Ըստ Գառնիկ Դանիելեանի, հանդիպման ընթացքին վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը յայտնած է, որ 4 գիւղերը պէտք է անյապաղ յանձնել Ատրպեյճանին, այլապէս պատերազմ պիտի ըլլայ, Ատրպեյճանը ուժով պիտի գրաւէ, իսկ մենք չենք կրնար դիմակայել:

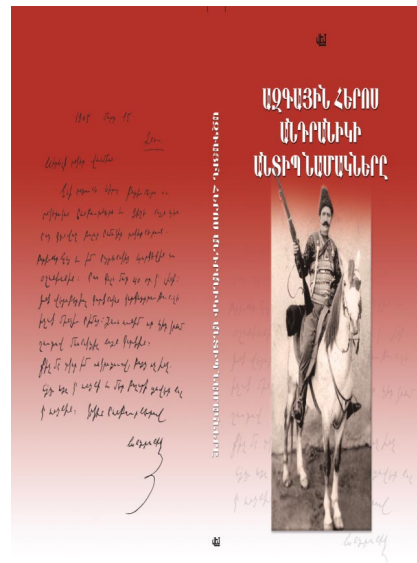
Հանդիպումին մասնակիցները հարցում ուղղած են, թէ արդեօք այդ գիւղերուն յանձնումով Ատրպեյճանին պիտի չանցնի՞ր նաեւ միջպետական ճամբան, ատոր իբրեւ հետեւանք ո՞ր պիտի յայտնուին ատրպեյճանցիները, եւ արդեօք պատերազմի բացառումը պիտի երաշխաւորուի՞ր ատով:

Փաշինեան պատասխանած է, որ չի կրնար երաշխաւորել, այլ կրնայ ընդամենը յուսալ, որ պիտի չըլլայ պատերազմ եւ պիտի փորձէ այնպէս ընել, որ այդ ճանապարհները անվտանգ ըլլան:

Գառնիկ Դանիելեան նաեւ գրած է, որ գիւղացիները բաւական սուր հարցեր ուղղած են Փաշինեանին՝ փորձելով հասկնալ, թէ, ի վերջոյ, ատրպեյճանցիները ո՞ր կանգ պիտի առնեն: Փաշինեան պատասխանած է, որ պիտի աշխատին գոյութիւն ունեցող ճամբաներուն փոխարէն այլընտրանքային ճամբաներ կառուցել եւ այլն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է ԵՐՈՒԱՆԴ ՓԱՄՊՈՒՔԵԱՆԻ «ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԱՆՏԻՊ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ» ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ԵՒ ՆԻԻԹԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆ

Լոյս տեսած է վաստակաշատ պատմաբան Երուանդ Փամպուքեանի «ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԱՆՏԻՊ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ» փաստաթուղթերու եւ նիւթերու ժողովածուն՝ որպէս «ՎԵՄ մատենաշարի» 8-րդ հատորը: 252 էջէ բաղկացած այս հատորը կը ներառէ ազգային հերոսին 1901-1914 թթ. նամակներն ու գրութիւնները, որոնք կը պահուին ՀՀԴ Կեդրոնական արխիւին մէջ: Յառաջաբանին հեղինակն է պատմական գիտութիւններու դոկտոր Ամատունի Վիրապեան:

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ՅԱՆՁՆԱՆՈՒՄԻ ՈՒՐԵԿՅՈՒԹԵԱՄ ԱՐՄԱՆ ԹԱԹՈՅԵԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՅԱԾ Է ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՇԵՏ

Միացեալ Թագաւորութեան Իռլանտայի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Յովակիմ սրբազանին հրաւերով Լոնտոն գտնուող Հայաստանի մարդու իրաւունքներու Նախկին պաշտպան Արման Թաթոյեան 17 Մարտին Լոնտոնի «Նաւասարդեան» կեդրոնէն ներս հանդիպած է Մեծն Բրիտանիոյ հայ համայնքին հետ: Հանդիպումը տեղի ունեցած է Միացեալ Թագաւորութեան եւ Իռլանտայի Հայոց Թեմի հովանաւորութեամբ, Միացեալ Թագաւորութեան Հայ Դատի Յանձնախումբին կազմակերպութեամբ:

Արման Թաթոյեան ներկայացուցած է Ատրպեյճանի ներխուժումը Հայաստանի միջազգայնորէն ճանչցուած սահմանէն ներս՝ յատկապէս Ներքին Հանդ, այնտեղ ստեղծուած մարդկային իրավիճակը, քննարկած է ցեղասպանական շրջափակումէն ետք Արցախի բնիկ հայ բնակչութեան ցեղային զտումները, անդրադարձած Հայաստանի մէջ սահմանադրական փոփոխութիւններու հարցին: Ձեռնարկին մասնակիցները նաեւ շեշտած են Սփիւռքի համախմբման կարելիութիւնը՝ հայ ժողովուրդի իրաւունքներու պաշտպանութեան հարցով: Համայնքի անդամները բանախօսին հարցումներ ուղղելու կարելիութիւն ունեցած են:

Հայ Դատի Մեծն Բրիտանիոյ Յանձնախումբի կազմակերպութեամբ յանձնախումբի նախագահ Անթոն Մոսկոֆեանի ուղեկցութեամբ՝ 18 Մարտին Թաթոյեան այցելած է Ռուսթփինսթերեան պալատ եւ հանդիպած է Մեծն Բրիտանիոյ խորհրդարանի Հայաստանի հետ բարեկամութեան խումբի անդամներուն, այդ կարգին խումբի նախագահ Թիմ Լոքսի հետ: Թաթոյեան խորհրդարանականներուն ներկայացուցած է Հայաստանի ինքնիշխան տարածքի բռնազաւթումները, Արցախի ցեղային զտումները, սահմանային անվտանգութեան եւ սահմանամերձ գիւղերու քաղաքներու բնակչութեան իրաւունքներու խախտումները եւ այլն:

ՀՀԴ Բիւրոյի Հայ Դատի Կեդրոնական Գրասենեակ
19.03.2024

ՈՒՐԿԷՐ ՀԱՍՏԱՆԵՐ, ԴԵՊԻ Ո՞ՒՐ - 2

ՎՆԱՍԱԲԵՐ ԸՆԵԼԻՔՆԵՐ՝ ՀԱ՛Տ ՈՒՆԻՆ...

Ս. Մահերեճեան

**Գլուխդ չոր քամուն տուած պանդուխտի նման,
Հագար տարուայ հերք ես տեսել, - էլի՛ կը տեսնես:
Ե. ՉԱՐԵՆՑ**

Նախորդ սիւնակով, վեր առինք Երեւանի ներկայ իշխանութեան օրով արձանագրուած միտումնաւոր կամ տգիտաբար կատարուած ձախորդութիւնները, վնասաբեր ու հայրենակործան քայլերը (միայն «ներկայացուցչական» փունջ մը): Կ'արժէ մասնակի ցանկագրում մը կատարել նաեւ այն ԸԼԼԱԼԻՔներուն՝ անխուսափելի թուացող պատուհասներուն, որոնց մասին խելամիտ նախատեսութիւններ կը կատարուին՝ իշխանապետին ու գործակիցներուն գործերէն եւ խօսքերէն դատելով: Մասնակի՛ ցանկագրում՝ ո՛չ թէ գիրքը խնայելու համար, այլ որովհետեւ հոս ալ ցանկը շատ երկար է:

***

Ատրպէյճանի ուղղութեամբ. Արցախը սարքովի ճակատումով, ապա նաեւ գրաւոր ու բերանացի համաձայնութիւններով վերջնականապէս Ատրպէյճանին յանձնած իշխանութիւնը (իմաստ չունի ինքնարդարացման փորձերուն մտանկութիւնը կրկին ու կրկին փաստելը) իմա շա՛տ աւելի յստակ բառերով կը խօսի նոր հողերու յանձնումին մասին: Նախ քուտեցաւ, որ յանձնելի են 8 գիւղեր, հիմա սակարանը կը տատանի. մերթ կը խօսուի 4, յետոյ՝ 18-էն 30 գիւղի մասին, ու կասկած չկայ, որ իշխանաւորները մատը մատին պիտի չգարնեն, նոր հողեր չյանձնելու համար: Սահմանազծման յանձնախումբերու ժողովները այս չարագուշակ նախատեսութիւնները կը հաստատեն, իսկ իշխանականներու քարոզչութիւնը, գաղտնապահութեան ծածկին տակ, նոր յանձնումներու գաղափարը մասնավճարներով կը սրսկեն հանրութեան մէջ: Գաղտնի կը պահուին հաղորդակցութիւններ, համաձայնութիւններ, յանձնումի ծրագիրներ (9 Նոյեմբերի յայտարարութեան «տրամաբանութեամբ»): Այս էջը գործնապէս վերաբացուեցաւ այն յայտարարութիւններով, թէ մեր խաղաղասիրութեան դիմաց, Ատրպէյճանի բանիւ եւ գործով պատերազմի կ'երթայ, Երեւանի իշխանութիւնը չի կրնար երաշխաւորել, թէ խաղաղութեան ճամբան հետապնդելով՝ Ատրպէյճան ետ պիտի կանգնի նոր յարձակումներէ: Այլ խօսքով՝ ի՞նչ «խաղաղութեան խաչմերուկ», ի՞նչ ճամբաներու բացում եւ բարգաւաճման հեռանկարներ: Կա՛յ ու կա՛յ... Ալմա Աթայի (անկապ) համաձայնութիւնը: Մարդիկ հիմա կը հաստատեն այն, ինչ որ ընդդիմադիրներն ու իմաստութեան ձեռք չբաշտողները կը կրկնեն տարիներէ ի վեր, բացազանջելով՝ «Չարթի՛ր, լա՛ս»: Այլ խօսքով, պատերազմը անխուսափելի՞ է. նժարը կը հակի «այր»-ի կողմը: Իսկ կարելի՞ է կասեցնել: Պատասխանը՝ անկարելի բան չկայ:

Յիշեալ սակարանին մէջ ցուցակագրուած գիւղերը չեն բաւարարեր Ատրպէյճանը, եւ այս իշխանութիւնը պատրաստ է վաղը հագար ու մէկ աղբիւրէ ջուր բերելու, արդարացնելու համար նա՛եւ «Չանգեղուրի միջանցք»-ին եւ Սեւանի արեւելեան գօտիին յանձնումը (օր մըն ալ հրապարակ կու գայ բուն խաղացողը՝ Թուրքիան՝ նոր իր պահանջներով): Սիւնիքը կորստեան սեմին բերողներուն «տրամաբանութիւնը»՝ թէ «Ատրպէյճանի հետ պատերազմէ խուսափելու համար՝ պետք է տանք ինչ որ կ'ուզէ», վերածուած է խանգարուած՝ ինքզինք կրկնող ձայնալսակի: Ինքնարդարացումներ, որքան կ'ուզէք, հի՞մ, մի՛ փնտռէք: Վարդէնիսի շրջանին մէջ «վարչական վերադասաւորումները» տուին նախաճաշակ մը, կաթիլը նետեցին ժողովուրդին ուղեղներուն մէջ, կը սպասեն, որ «ծաղկում» ունենայ՝ շատ մը այլ կաթիլներու հետեւողութեամբ: Վաղը ասո՞նք ալ կ'ընեն: Ինչո՞ւ ոչ: Արցախն ու սահմանամերձ գօտիներ չյանձնեցի՞ն, այլ օրինակներ չէին Սորթէն ու Երասխէն ետքայլերը, Ջերմուկի եւ Սեւ լիճի բարձունքները...:

Վաղը կրնան իրականութիւն դառնալ այն շշուկները, թէ Փաշինեան արդէն իսկ համաձայնութիւն գոյացուցած է Ալիեւի հետ, որպէսզի Հայաստանէն 90-ականներուն «գաղթական դարձած» ազերիներ վերադառնան եւ հետեւին «անցե՛ք եւ բազմացարո՛ւք» պատգամին: Չէ՞ որ այս ալ Ալիեւի պահանջներուն ցանկին վրայ է, եւ ան, առանց բառերը ծամծմելու կը յայտարարէ, թէ Հայաստանի դիմաց միայն մէկ ճամբայ կայ՝ կատարել Ատրպէյճանի բոլոր պահանջները: Վաղը սա ալ կրնայ արդարացուիլ իբրեւ բարի կամեցողութեան արտայայտութիւն, իսկ Պաքուէն բարի կամեցողութեան ո՛չ մէկ նախանշան կ'երեւի, ընդհակառակն՝ բռնագրաւեալ ու հայաթափուած Արցախի մէջ մշակութային ժառանգութեան փոշիացումը արագ թափ ստացած է, քանդուեցաւ միջուկի իսկ Ազգային ժողովի շէնքը, իսկ Ատրպէյճանէն բռնի կերպով հեռացուած հայերու տուն դարձին կամ հատուցում կատարելու մասին բառ մ'իսկ չ'արձակուիր:

Բանակին ողբերգական վիճակը վաղը կրնայ աւելի՛ եւս խորանալ, որովհետեւ Ատրպէյճան ու անոր «մեծ եղբայրը»՝ Թուրքիա յստակ պահանջ

դրած են, թէ չեն ուզեր Հայաստանի մէջ հայկական իսկական բանակ տեսնել: Այլ ցուցանիշներ են այն աղմուկ-աղաղակները, որոնք կը բարձրանան՝ ամեն անգամ որ Հայաստան մանրագոյն փորձ մը կատարէ գիտելու, պաշտպանական համաձայնութիւն (ձեւական թէ այլ) գոյացնելու գէնք մատակարարել ուզողներու հետ: Իսկ թէ նման աղմուկի ետին կան քաղաքական հաշիւներ, մրցակցութիւններ՝ ա՛յդ ալ յստակ է: Այս իշխանութիւնները այս ալ կ'ընեն: Բայց արդէն ճամբայ ելած են...

Ատրպէյճանի պահանջներէն մէկը այն էր, որ Հայաստանի հետ խաղաղութեան բանակցութիւնները տարուին միայն երկու կողմերուն միջեւ: (Ի՞նչ ռուսական կամ ամերիկեան, ֆրանսական, գերմանական, եւրոպական միութեան միջնորդութիւն, ի՞նչ Միւսքի խումբ): Երեւանի իշխանաւորները խանդավառութեամբ այս ընտրանքով, չտեսնելով եւ ժողովուրդն ալ կորուսեան հրաւիրելով, որ նման՝ երկանդամ սեղան հայկական կողմը իբրեւ անպաշտպան համադամ պիտի դնէ թուրք-ազերիական ճաշատեղանին վրայ, այսինքն՝ գոյգ ետթաղաններու միջեւ, փոխարէնը ոչինչ ստանալով: Ատրպէյճան որեւէ շօշափելի խոստումի, բարի տրամադրութիւններով փոխադարձելու նշան ցոյց տուա՞ծ է: Միւսիսը եղաւ այս «գործընթաց»-ին մեկնակետը: Վաղը երկկողմանի այլ նիստեր ալ կրնան սարքուիլ, մի՛շտ նոր քայլեր իրականացնելու համար արդէն իսկ թաքուն կերպով պատրաստուած ծրագիրին ճամբուն, եւ Հայաստանը միշտ պահելով վնասուողի, տուժողի, յանձնողի դիրքին վրայ (թէ՛ նման վիճակ կարելի է դիրք կոչել):

Մի՛շտ թուրք-ազերիական պահանջներուն ընթացք տալով, «Փաշինեան եւ ընկերութիւն» խմբակը ճամբայ հանեց նոր սահմանադրութիւն մշակելու, Չինանշանը փոխելու, Քայլերը նորացնելու (յայտնապէս կ'ուզեն վերադառնալ «Մեր հայրենիք թշուառ, անտէր»-ի վիճակին), պատմութիւնը վերախմբագրելու, քարտեզ վերածեւաւորելու եւ նման կործանարար «նախաձեռնութիւններ»-ու: Այս բոլորը իրականացնելու համար, ժողովուրդի ուղեղին մէջ կաթիլ-կաթիլ կը սրսկեն նոր «թաւշեայ տեսութիւններ», ապա քարոզչամեքենային եւ կամակատարներուն կը վստահին թունաւոր սերմերուն ջրտուլն ու տարածելու գործը: Ցանկի վրայ են հանրաքուէի կազմակերպումը եւ խորհրդարանական կանխահաս ընտրութիւններ: Պիտի ընեն՝ երբ մթնոլորտը հասունցած գտնեն (կամ դուրսբերեն հասնող թելադրանքները այդ պահանջներ): Փոքր չէ թիւը այն մեկնաբաններուն ու քաղաքական մարդոց, որոնք կը յուսան, թէ իշխանաւորները պիտի չերթան այդ քայլին, որովհետեւ չեն կրնար հանրաքուէով եւ ընտրութիւններով յաջողեցնել իրենց ծրագիրները: Պատրանքներով չտարուի՛նք: Չոր տրամաբանութիւնը կ'ընէ, որ ասոնք այդ բոլորը կ'ընեն, հանրաքուէ եւ ընտրութիւն կը սարքեն այնպէս՝ որ արդիւնները ի նպաստ իրենց առաջադրանքներուն ըլլան եւ հոն ալ պարուրուին կեղծ ժողովրդավարութեան պատմունքներով, յետոյ ալ կը յայտարարեն, թէ նոր մանտաթ ունին: Նախընթաց քանի մը փուլերու անպարարութիւնները գաղտնիք են: Պատերազմը կորսնցնել եւ Արցախը վտանգի մատնելէ ետք չյաջողուցի՞ն վերընտրուիլ, ի՞նչ պատահեցաւ Երեւանի կամ մարզային ընտրութիւններուն: Այս փաստերը վարդագոյն հորիզոններ չեն խոստանար: Այլ փաստ է այն, որ մէկ կողմէ խաղաղութիւն կը խաղան, միւս կողմէ, եւ գործնապէս, նոր կորուստի ճամբաներ կը պատրաստեն, քաջալերանք ապահովելով հովանաւորներ: Մեր ցանկութիւնն ալ «նման հանգրուանի պէտք չէ հասնիք»ն է, սակայն դառն փորձառութիւնը ուրիշ բան կը թելադրէ եւ կը յիշեցնէ անգլիացիներուն մէկ հին խօսքը. «Վառճօղ չոր պահէ»:

***

Այլ երկիրներու հետ յարաբերութիւններու ծիր. Ռուսիոյ հետ յարաբերութիւններու վիճակը յստակ է. Երեւան կը վազէ դեպի խզում, թէեւ խօսքով երբեմն այլ բան կ'ընէ: Նորագոյն խաղաքարտը սեղան նետուեցաւ քանի մը օր առաջ, Երեւանի օդակայանէն ռուսական ուժերու հեռացումն օրակարգով: Սա կը դիտուի իբրեւ նախաքայլ՝ ռուսական ուժերու Սիւնիքէն եւ առաջադրանք արեւելքի եւ արեւմուտքի դրացիներուն հետ սահմաններէն հեռացման, ապա նաեւ՝ ռուսական զօրակայաններու փակման: Իշխանութիւնները մեծ խանդավառութեամբ կը գործեն ու կը քարոզեն այս նպատակներուն ի խնդիր: Մոսկուա, բնականաբար ի՛ր հաշիւներուն դիտանկիւնէն, զգուշացման հրաւերներ կ'ուղղէ Երեւանին, սակայն «էջը յառաջ կը տարուի» արեւմտեան թաքուն ու բացայայտ խրախուսանքներով: Ստեղծուելիք «պարապը» լեցնելու համար, ինչպէս նշեցինք արդէն, հայկական բանակը անկարողութեան մատնուած է, այլ բարեկամներ լեռնակուտակ խոստումներ կու տան, սակայն չեն խոստանար գործնական քայլ առնել, ընդհակառակն, կրկին ու կրկին ըսած են, որ պաշտպանական գետնի վրայ, Հայաստան պետք չէ իրենց վրայ յոյս դնէ: Ալեւի՛ն, Արեւմուտքի «բարեկամները» յստակացուցած են, որ Հայաստանի սեւ աչքերուն համար, պատրաստ չեն Ատրպէյճանի հետ իրենց գործակցութիւնը նահանջի մատնելու (իսկ «խաւիարի դիւանագիտութիւն»-ը միշտ ալ կրնայ կրկնուիլ), նոյնը՝ Թուրքիոյ ուղղութեամբ: Իսկ նորագոյն պատգամ՝ բառացիօրէն ստուգաւ, որ Թուրքիան կը տեսնեն իբրեւ շրջանի վճռող ուժը (որովհետեւ Թուրքիա ՆԱԹՕ-ի անդամ է եւ անոր գործին կու գայ դառնալու Կովկասի մէջ արեւմտեան գիւնակցութեան գործող ձեռքը...): Այսինքն՝ ռուսական գործունէն չէ գոյացումը ճամբայ պիտի բանայ թրքական ներկայութեան առջեւ: Ռուսիոյ ուղղութեամբ՝ Հայաստանի արձանագրած կամովի (կամ Արեւմուտքի պահանջով) ետքայլերուն դիմաց, Ատրպէյճան կը վազէ Ռուսիոյ հետ գործակցութիւնը յառաջ շարժելու ուղղութեամբ, Ռուսիա ի՛ր հաշիւներով կ'ընէ նոյնը, ու Հայաստան կը վերածուի... Մեծ ԲԱՑԱԿԱՅԻ: Այս բոլորը՝ «դիւանագիտական վարպետութիւններ»-ու ծիրին մէջ: Վերջին օրերուն, խելամտութեան նախանշաններ երեւցան, Իրանի հետ գործակցու-

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ ԿԸ ԲԱՅԱՅԱՅՏԷ ԵՐՈՒՊԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ԿԱՇԱՌՔ ՍՏԱՆԱԼԸ ԱՏՐՊԷՅՃԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Յարութ Սասունեան

Առաջին անգամը չէ, որ բռնատիրական Ատրպեյճանի յայտնուած է ուշադրութեան կեդրոնը՝ արեւմտեան պաշտօնեաներուն միլիառաւոր տոլարներ կաշառք տալու ամուսնով, որպէսզի անտեսուին իր սեփական բնակչութեան եւ արցախահայութեան մարդկային իրաւունքներու գանգուածային խախտումները:

«Խաւիարային դիւանագիտութիւն» եզրոյթը ստեղծուած է յատկապէս Եւրոպական կառոյցներու մէջ Ատրպեյճանի կաշառակեր գործելակերպը նկարագրելու համար: Ցաւօք, Նոյնքան կաշառուած Եւրոպացի որոշ պաշտօնեաներ հաճոյքով գրականած են Ատրպեյճանի կողմէ իրենց առաջարկուած միլիոնաւոր տոլարներ:

«Ազդեցութեան եւ շահարկումի այս բարդ ցանցը բացայայտուած է գերմանական ARD հեռատեսիլային ընկերութեան «Am Abgrund» («Անորունդի մէջ») բեկումնային ֆիլմով: Թէեւ ֆիլմը գեղարուեստական է, սակայն անիկա հիմնուած է շարք մը հետաքննութիւններու վրայ, որոնք կը կոչուին «Ատրպեյճանական լուսցքատուն»՝ բացայայտելով, թէ ինչպէ՛ս Ատրպեյճանի կառավարութիւնը կը կաշառէ Եւրոպական խորհուրդի քաղաքական գործիչները: 2017-ին հրապարակուած հետաքննութիւնները պարզած են, թէ ինչպէ՛ս Ատրպեյճանի կառավարութիւնը շարժիչ ուժ եղած է 2.9 միլիարտ տոլարի դրամաշնորհային գաղտնի ֆոնտի ետին: Ֆոնտ, որ կրնայ օգնել անոր՝ կաշառելու Եւրոպացի քաղաքական գործիչները, գրած է Լամիա Ատրլըկիզի globalvoices.org կայքին վրայ:

«Պաքու խելամտորէն նաւարկած է Եւրոպայի իշխանութեան միջանցքներով՝ գրաւելով քաղաքական գործիչները շքեղ ճամբորդութիւններու եւ դրամական ուղղակի վճարումներու համադրութեամբ: Նպատակը՝ ապահովել, որ այդ ազդեցիկ ծայները բարձր խօսին Ատրպեյճանի շահերուն մասին, մասնաւորապէս Եւրոպական խորհուրդի խորհրդարանական վեհաժողովի (ԵԽՏԿ) եւ Նոյնիսկ Գերմանիոյ Պունտեսթակի դահլիճներուն մէջ», գրած է Ատրլըկիզի:

Հետաքննող լրագրող Տանիէլ Դերրիչի նկարահանած ֆիլմին անդրանիկ դիտումը կայացած է 20 Փետրուարին, Գերմանիոյ խորհրդարանի կողմէ կազմակերպուած ձեռնարկի ընթացքին: Կը նախատեսուի ցուցադրել հետեւութիւն ընող վաւերագրական ֆիլմ մը, որ անելի եւս կը բացայայտէ Ատրպեյճանի լուսնաւորական կաշառակեր ջանքերը Եւրոպայի մէջ:

Ֆիլմը կը բացայայտէ եւ՝ կաշառք տուող ատրպեյճանցիները, եւ՝ կաշառք վերցնող Եւրոպացի պաշտօնեաները: «Այս պատմութեան կեդրոնը կը գտնուի ուժանիւթային աղբիւրներով հարուստ Ատրպեյճանը, որ կը քննարկուի իր կառավարութեան բռնապետական գործելակերպին համար, ինչպէս նաեւ Եւրոպական երկիրները, որոնք յայտնի են իբրեւ ժողովրդավարութեան, օրէնքի գերակայութեան եւ մարդկային իրաւունքներու առաջամարտիկներ, որոնք երկար ժամանակ՝ խորհրդային դարաշրջանէն ի վեր, դաստիարակ եղած են զարգացող երկիրներու համար: Բայց տեղի կ'ունենայ անսպասելի. այդ նուիրական արժեքները տարածելու փոխարէն, այնպէս կ'երեւի, թէ անոնք եւս խոցելի դարձած են կաշառակերութեան նկատմամբ...»:

Ֆիլմը կը սկսի՝ իր ներքին հակառակորդները լռեցնելու նպատակով Ատրպեյճանի ի գործ դրած ջանքերու ցուցադրումով. հակառակորդներ, որոնք բանտ կը նետուին վարչակարգի կողմէ տեղի ունեցող մարդկային իրաւունքներու խախտումները քաջաբար բացայայտելուն համար: Անիկա կը բովանդակէ տրամաթիք տեսարաններ, որոնք կը կրկնօրինակեն՝ 2012-ին յայտնի լրագրող Խատիճա Իսմայիլովայի ննջասենեակը թաքուն տեղադրուած տեսախցիկներու նկարները՝ բացայայտելով անոր անձնական կեանքը: Իսմայիլովայի շարք մը հետաքննութիւններ իրականացուցած է Ալիեւներու իշխող ընտանիքին կապուած կառավարութեան կաշառակերութեան մասին: Արտահոսած նկարները նպատակ ունենին. Իսմայիլովայ կեղծ մեղադրանքներով բանտարկուեցաւ եւ երկու տարի անցուց ճաղերու ետին»:

Ֆիլմը կը պատմէ «Գերմանիոյ Պունտեսթակի մտացածին անդամի՝ Կըրտ Մայնըքիի մասին, որ նաեւ կը ծառայէ Եւրոպական խորհուրդի մէջ: Մայնըքի կը բացայայտէ, որ 1949-ին ստեղծուած այդ հաստատութիւնը, որ ստեղծուած է ժողովրդավարութեան եւ օրէնքի գերակայութեան ամրապնդման համար, վտանգուած է, եւ որ գերմանացի պատգամաւորները ենթարկուած են ատրպեյճանական վարչակարգի ազդեցութեան՝ Եւրոպական խորհուրդին մէջ իրենց ծայները փոխանակելով դրամի, ոսկիի, մարմնավաճառներու եւ այլ կաշառքներով՝ դաւաճանելով ժողովրդավարութեան եւ մարդկային իրաւունքներու սկզբունքներուն»:

Մայնըքիի՝ Ատրպեյճանը դատապարտող բանաձեւի ընդունման փորձը այդ երկրի բազմաթիւ քաղաքական բանտարկեալներու համար, ծախողած է ուրիշ անդամներու կողմէ՝ Ատրպեյճանէն կաշառք ստանալէն ետք:

Ֆիլմի ցուցադրութեան յաջորդած քննարկման ժամանակ բեմադրիչ Դերրիչ ըսաւ. «Հարցը դուրս եկած է Ատրպեյճանի կառավարութեան շրջանակներէն եւ ներգրաւուած արեւմտեան քաղաքական գործիչներուն եւ հասարակութիւններուն՝ Ատրպեյճանի բնական աղբիւրներով սնուցուող կաշառակերութեան փորձարկումին մէջ: Ցուցադրութեան հիւրերու շարքին էր նաեւ Գերմանիոյ խորհրդարանի պատգամաւոր Ֆրանք Շուապ, որ վերջերս յայտնի դարձած է Ատրպեյճանի կառավարութեան հասցէին իր բուն ըննադատութեամբ: Նոյն Շուապը վիճարկեց ԵԽՏԿ-ի ատրպեյճանական պատուիրակութեան հաւատարմագիրները՝ Վեհաժողովի բացման ձեռնարկին նստաշրջանի ժամանակ, Յունուար 2024-ին»:

Շուապ Global Voices-ին յայտնեց, որ Ատրպեյճանի մասին ճշմարտութիւնը ըսելու իր փորձը «կը համապատասխանէ Եւրոպայի խորհուրդի առաքելութեան: Եթէ այս կազմակերպութեան անդամը չի յարգեր անոր սկզբունքները, ապա անհրաժեշտ է քայլերու ձեռնարկել»: Ուրբանական պատերազմի պատճառով ռուսական կազմի դէմ արգելք դնելէ ետք Եւրոպան սկսաւ կազմել Ատրպեյճանէն, որ մասամբ կը ներկրուի Ռուսիայէն: Այսուամենայնիւ, «կարելի է, որ մենք չանտեսենք մարդկային իրաւունքներու խախտումները յանուն ամբարտապան յարաբերութիւններու», ըսաւ Շուապ:

ԵԽՏԿ-ի մերժումէն ետք՝ վաւերացնելու Ատրպեյճանի պատուիրակութեան լիազօրութիւնները Յունուար 2024-ին, «Ժամանակը (ֆիլմի մեկնարկման համար) ասկէ անելի յարմար չէր կրնար ըլլալ», կ'ըսէ «Եւրոպական կայունութեան նախաձեռնութիւն» ուղեղային կեդրոնի նախագահ եւ Ատրպեյճանի կառավարութեան խիստ քննադատ Ծերըլտ Նուաս: Անոր ուղեղային կեդրոնն է, որ 2012-ին ստեղծեց «Խաւիարային դիւանագիտութիւն» եզրոյթը եւ առաջինն էր, որ փաստեց Ատրպեյճանի ազդեցութիւնը Եւրոպական խորհուրդի վրայ»:

Նուաս նախագուշացուցած է Ատրպեյճանը՝ հաւանական վտարման մասին Եւրոպական խորհուրդէն, եթէ ան ազատ չարձակէ իր քաղաքական բանտարկեալները մինչեւ Ապրիլ 2024՝ Եւրոպական խորհուրդի 75-ամեակը:

Աւելի քան 200 քաղաքական բանտարկեալ կայ Ատրպեյճանի մէջ: Արեւելահայերէնի թարգմանեց՝ Ռուզաննա Աւագեան Արեւմտահայերէնի վերածեց՝ Սեդա Գրիգորեան

ԳՈՅԺ

Բերիոյ Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Սակար Ս. Արք. Ազգաբնակ, Բերիոյ Հայոց Թեմի Ազգ. Երեսփոխանական ժողովը, Բերիոյ Հայոց Թեմի Ազգ. Գործադիր վարչութեան Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովները եւ Ընդհանրական Առաջնորդական Փոխանորդ Գր. Ս. Լեւոն Վրդ. Եղիայեանը խոր ցաւով կը գուժեն մահը՝ Բերիոյ Հայոց Թեմի Ազգ. Երեսփոխան, Հասիչի Ս. Յովհաննու Կարապետ եկեղեցու թաղականութեան ատենապետ՝

Հանգուցեալ Երկչի. Արմեն Նալպանտեանի ծնեալ Հասիչի Ս. Յովհաննու 1955-ին, որ կնքեց իր մահկանացուն 19 Մարտ 2024-ին:

Մեր ցաւակցութիւնները կը յայտնենք ճեզիրէի եւ Հասիչի ազգայիններուն, հանգուցեալի ընտանիքին եւ հարազատներուն: Յիշատակն արդարոյն օրհնութեամբ եղիցի:

ՄԱՆՐԱՎԵՊԵՐ

Յակոբ Չուլյան

11. - Թաղուած տապանաքարը

- Գիտե՞ս, թե որո՞նք գերեզմանին վրայ կոխած ես,- հարցուց ուղեկիցս:

Նայեցայ գետին. սովորական բակ էր. հարթ-հաւասար բակն էր մզկիթի վերածուած նախկին եկեղեցւոյ մը. գոր կ'այցելէի: Ո՛չ հողվորտիք կ'երեւէր, ո՛չ ալ տապանագիր:

Ուղեկիցիս քանի մը բառէն արդէն հասկցայ: Ես կանգնած էի խիզախ քահանայի մը գերեզմանին վրայ: Լսած ու կարդացած էի անոր մասին:

Գերեզմանները պահողը ողջերն են, կը մտածէի, ողջերը այստեղ չ'են, ա՛լ ի՛նչ գերեզման: Մենք լքած ենք մեր մեռելները: Մենք տա՛կաւին կը լքենք մեր մեռելները:

- Ի՞նչ կ'ուզէիր, որ ընէին, եկեղեցին մզկիթի վերածելէ ետք այդ սրբաքարն ալ պիտի փշրէին, դէն շարտէին,- ըսի ուղեկիցիս:

- Կը սխալիս,- ըսաւ,- անոնք չ'ըրին, ես ըրի:

Նայեցայ ծուռ-ծուռ:

- Այստեղ ճամբայ կը բացուէր, փորող մեքենային վարորդը զիս յարգող մարդ էր, խնդրեցի, որ մէկ-երկու թի հող լեցնէ մզկիթի բակին մէջ, որպէսզի շտկուի, կոկ ու հարթ երեւի: Ես ալ օգնեցի շտկելու գործին:

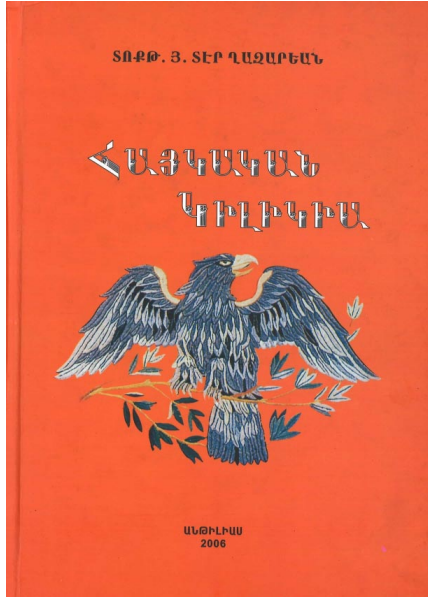
- Եւ դուն թաղեցիր տապանաքարը:

- Ճիշդ այդպէս: Վաղ թե ուշ՝ պիտի փշրէին, թափէին: Զիմա հոն է, վարը. դարեր կ'անցնին, հնագետներ օր մը այստեղ պեղումներ կ'ընեն, տապանաքարը կ'երեւի, մեր երկաթագիրերը լոյս աշխարհ կու գան:

- Թերթերը հնագիտական յայտնագործումի մը մասին հրապարակումներ կ'ընեն,- կը պատասխանեմ քննադատի:

Կը ծիծաղիմ մեր խեղճութեան վրայ:

Յետոյ՝ յանցաւոր կը զգամ:

Թուրքիոյ նուրջ

ԱՄՆ 23 ՄԼՌ. ՏՈՒՐԻ F-16 ԿՈՐԾԱՆԻՉ ՎԱՃԱՌԱՍ Է ԹՈՒՐԶԻՈՅ

Թուրքիոյ մէջ ԱՄՆ դեսպան Ճէֆ Ֆլէյք ամերիկեան «MSNBC» պատկերասփիւղի հաղորդման ընթացքին անդրադարձած է Թուրքիա-ԱՄՆ յարաբերութիւններուն, Ռուսիա-Ուքրանիա պատերազմին եւ Իսրայէլի կողմէ Կազգայի ուղղութեամբ իրականացուող յարձակումներու շրջագծին մէջ Թուրքիոյ մօտեցումներուն:

Ան դիտել տուած է, որ Թուրքիա թե՛ Ուքրանիոյ եւ թե՛ Պաղեստինի Կազգայի հատուածին մէջ տեղի ունեցող պատերազմներուն ուղիղ կեդրոնն է:

«Անոնք ալ մեզի պէս կ'աջակցին այն լուծումին, որը կ'ենթադրէ երկու պետութեան ստեղծում: Այդ իսկ պատճառով կը կարծեմ, որ մենք միասին կ'աշխատինք: Եթէ Թուրքիոյ պէս տարածաշրջանային ուժերը իրենց դերը չ'կատարեն, Կազգայի լուծման հասնիլը դժուար պիտի ըլլայ», յայտնած է դեսպանը:

Իսկ ռուս-ուքրանական պատերազմին անդրադառնալով՝ Ֆլէյք ըսած է, որ Թուրքիայէն Ուքրանիա մատակարարուող հարուածային անօդաչու թռչող սարքերը (ԱԹՍ) շատ կարեւոր դեր ունին:

«Ռուսական ռազմանաւերը Սեւ ծովէն հեռու պահելու համար ալ (Թուրքիան) վկայակոչած է Մոնթրոյի համաձայնագիրը (Մոնթրոյի համաձայնագիրը ներուցներու կարգավիճակին մասին)», ընդգծած է Ֆլէյքը:

Բացի այդ, յիշեցնելով Թուրքիոյ կողմէ Զիւսիսաթալանտեան դաշինքին (ՆԱԹՕ) Շուէտի անդամակցութեան յայտի վաւերացումը, Թուրքիան համարած է դաշինքի անդամ պետութիւններու մէջ ամենաուժեղ ռազմաօդային ուժեր ունեցող երկիրներէն մէկը:

Իսկ ԱՄՆ-Թուրքիա յարաբերութիւններուն անդրադառնալով՝ դեսպանը ընդգծած է երկու երկիրներու միջեւ որոշակի հարցերու առկայութիւնը, սակայն անոնք հետագային լուծուած են, ըստ դեսպանին:

«Զետագային ԱՄՆ Քոնկրէսը Թուրքիոյ 23 մլրդ. տոլար ընդհանուր արժողութեամբ F-16 կործանիչներու վաճառք կատարած է: Ասիկա շատ կարեւոր է Թուրքիոյ հետ միատեղ աշխատելու կարողունակ վիճակի մէջ մնալու իմաստով», ըստ «Էրմէնիհապէր»-ի եզրափակած է ամերիկացի դիւանագետը:

ԹՈՒՐԶԻԱ ԽՐԻՄԻ ԿՅՈՒՄԸ ՌՈՒՄԻՈՅ «ԱՊՕՐԻՆԻ» ԱՆՈՒԱՆԱԾ Է

Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարարութիւնը յայտարարութիւն մը տարածած է Խրիմի՝ Ռուսիոյ կցուելուն 10-րդ տարեւիցին առիթով:

«Խրիմի թերակղզիին անօրինական բռնակցումը չ'ճանչնալու եւ Ուքրանիոյ ինքնիշխանութեան ու տարածքային ամբողջականութեան աջակցելու հարցով Անգարայի դիրքորոշումը անփոփոխ է», ընդգծուած է յայտարարութեան մէջ:

www.kantsasar.com
www.kantsasar.com
www.kantsasar.com

12. - Չար աչքէ հեռու

Յայերէն վիճագիր արձանագրութիւններ կը փնտռէի Գևիէ գիւղին մէջ: Գիւղը 1906-ին ամբողջապէս լատինացած էր, ու իտալացի լատին հայերը գիւղէն ջնջեր էին ամէն ինչ, որ հայկական էր՝ Ս. Կիպրիանոս եկեղեցին, հին գերեզմանատունը, դպրոցը, ամէն ինչ: Բայց Յարութիւն Տեր Ղազարեանի «Հայկական Կիլիկիա» գիրքէն տեղեակ էի, որ աղբիւրի արձանագրութիւնները մնացած են: Տեղեակ էի նաեւ, որ քաղաքապետ Ուէյս Յաննա Շէյխը՝ գիւղի վերջին հայուն՝ իշխան Յաննէի դաւանափոխ որդին, արձանագրութիւնները կը տեղադրէ աղբիւրին նոր կառոյցի պատին, ով գիտէ, թերեւս վերջին հայուն, իր հօր՝ իշխան Յաննէի յիշատակին համար:

Տեսայ աղբիւրը. գետնափոր փոքրիկ կառոյց մը, որուն վար տանող կողպուած դռան բարաւորին վրայ կը կարդացուէր Ուէյսի արաբերէն արձանագրութիւնը: Ջրիան շարժիչով ջուրը կը տեղափոխուէր գիւղ: Յայերէն արձանագրութիւնները չ'գտայ: Արեւելեան կողմը փայտի ու խեշերանքի հսկայ կոյտ մը կար:

Գիւղի պատմութեան գիտակ մարդը իրաւաբան Իսկենտեր Մետրոպոլի էր՝ գիւղի լատինացման մէջ դեր ունեցած կարնեցի Մետրոպոլի քին. Նազլեանի ծոռը: Ինք ալ լատին էր, բայց իր հայ ինքնութիւնը վերագտնելու համար ամէն ճիգ կ'ընէր: Նստասենեակի սեղանին ապակիին տակ կ'երեւէին հայկական հին դրամներ, մետալներ, դրոշներ: Չաւակներուն հայախօս հարս գտնելու եւ ընտանիքին մէջ հայախօսութիւնը վերապրեցնելու իր դիտաւորութիւնը չ'էր թաքցներ. բայց կը թաքցներ հայերէն արձանագրութիւնները:

- Չկայ այդպէս բան,- կ'ըսէր:

Կը կասկածէի իր անկեղծութեան վրայ: Մետրոպոլի Իսկենտեր բանէ մը կը վախնար, իսկ ես յամառօրէն կ'երթայի ետեւէն: Ինչէ՞ն կը վախնար... Ու կ'ափսոսար, որ Ս. Կիպրիանոսէն ու հայոց հին գերեզմանոցէն ո՛չ իսկ մասունք մը մնացած է:

- Զալէ,- ըսաւ օր մըն ալ,- օգնելու բան կայ:

Օգնելու բանը փայտի ու խեշերանքի հսկայ դեզը մէկ կողմ քաշելը եղաւ: Պատը մէջտեղ ելաւ: Անոր վրայ, գետնէն մէկ-երկու շարք վեր, երեւցան աղբիւրի 1822, 1832 եւ 1863 թուականներու հայերէն եւ արաբերէն արձանագրութիւններու քարերը. առաջինը՝ «Թիւ ՇԱՐԺԻՆ ՅՃ(ՐԻ) 1238». խօսքը մեր թուականութեան 1822-ի երկրաշարժի մասին է, որ ցնցեց Յալէպի նահանգը:

Ես գարմացած էի. ինչո՞ւ աղբի այս պատը արձանագրութիւններուն առջեւ:

- Չար աչքէ հեռու պահելու համար,- ըսաւ Իսկենտեր Մետրոպոլի հայը:

Պրիմալկու

ՊԱՅԾԱՌ
ՀԱՅՈՒՅԻՆԵՐ

Մարուշ Երամեան

Հայաստանի վերջին թագաւորութիւնը Կիլիկիոյ մէջ էր. հոնկէ կու գան մեր վերջին թագուհիները, որոնք իրենց կեանքի մանրամասներով հպարտութեամբ կը լեցնեն մեզ, մենք որ շառաւիղներն ենք այդ կիներուն, որոնք գրեթէ բոլորն ալ դէմ գացած են իրենց ճակատագրին եւ իրենց պարտադրուած պայմաններուն, ձգտելով աւելի լաւին, բարձրին, գեղեցիկին, եւ հասնելով յաճախ իրենց նուաճումներով այդ բարձունքներուն:

Մեր թագուհիներէն շատ առաջ, սակայն, աշխարհ տեսած է զօրաւոր իշխանութիւն մը, որուն օրով կեանքը խաղաղ էր եւ բարգաւաճ, պատերազմներ չկային եւ մարդը կ'ապրէր իրեն բաժին ինկած կեանքը գոհ սրբտով: Մայրիշխանութեան օրերն էին, վաղրուց արդէն պատմութիւն դարձած, որոնց յիշատակը սակայն կարծես արիւնով հասեր է մեզի՝ այսօրուան կիներուն, որոնք դաժան, դժուար եւ ծանր կեանքի պայմանները կը կրեն լայն սրտով եւ աշխոյժ միտքով:

Մինչեւ այսօր եւս կան ցեղախումբեր, որոնք մայրիշխանութեան կը հետեւին, եւ ուր ցեղախումբին պետը կին է:

Կենդանիներուն մէջ եւս մայրիշխանութեան օրինակներ կան, ինչպէս է պարագան մեղուններուն եւ իրենց թագուհիին:

Պատմութեան մէջ նշանաւոր կիներու մասին խօսելէ առաջ կ'ուզեմ պատմել «Հայոց Թագուհիները» ֆիլմին մասին, որուն բեմադրիչն է հայաստանցի Տիգրան Կարամանլեան, որ նաեւ քաղաքական *աքթիվիստ* է եւ TV-ի լրագրող: Անոր ֆիլմերը ընդհանրապէս ներշնչուած են Հայոց Պատմութեան էջերէն, ինչպէս օրինակ 2010-ին Տիգրան Մեծի 2150-ամեակին առիթով նկարահանուած «Տիգրանակերտ» ֆիլմը:

«Հայոց Թագուհիները» ֆիլմին առնչութեամբ կ'ուզեմ խօսել, թէ երբ սկսեցին պարպտումներ ընել, անդրադարձեր է, թէ շատ յաճախ մեր պատմութեան էջերէն կը պակսին կիները. օրինակ՝ Արա Գեղեցիկի եւ Շամիրամի պատմութեան մէջ – բոլորս ալ գիտենք այդ պատմութիւնը – Շամիրամի մասին բաւական տեղեկութիւն կայ, մինչ Արայի կնոջ՝ Նուարդին միայն անունը գիտենք, եւ ոչինչ այդ անունէն անդին:

Թագաւորներու եւ իշխաններու կիներուն անունները գրեթէ միշտ չկան, չեն արձանագրուած, կարծես թէ այդ կիները կարելոր ըլլային իրենց ամուսիններուն կամ մեր պատմութեան համար: Ըստ Կարամանլեանի՝ հայ թագաւորները «ուրացեր են» հայ կինը – ասիկա ի՞ր բառն է, ըսել կ'ուզէ՞ չեն ուզած ընդունիլ անոր գոյութիւնն ու մասնաւանդ դերը – իսկ թէ ինչո՞ւ հայ տղամարդը ուրացեր է կինը, միշտ կ'ուզեմ փնտրել իմ հոգիս: Գործիչներու պատմութիւնը յաղթողներն են որ կը գրեն, իսկ այդ շրջանի գործիչները միշտ տղամարդիկ եղեր են, մասնաւանդ՝ վարդապետները, որոնք էջերուն մէջ հայ կնոջ պատմութիւնը գրեթէ չկայ, իսկ անոր վեհութիւնն ու վեհանձնութիւնը մեծապէս կը բացակային: Օրինակ՝ պատմութեան մէջ չէ գրուած մեր մեծագոյն թագուհիներէն մեկուն՝ Փառանձեմի անունը, որ սկիզբէն իսկ ողբերգութիւն եղած է. նախ ամուսնացեր է իրեն տարեկից Գնել իշխանին հետ, որ Արշակ թագաւորի եղբոր տղան էր: Յետոյ Արշակ թագաւորը կը տեսնէ Փառանձեմը եւ անոր գեղեցկութիւնը, սպանել կու տայ Գնել իշխանը եւ Փառանձեմը կնութեան կ'ամուսնացնէ: Ապա երբ Արշակ գերի կը տարուի, Փառանձեմ միւս միակ երկրին գլուխը կ'անցնի, իսկ երբ վիճակը շատ կը ծանրանայ, կ'ապաստանի Արտաքերս ամրոցին մէջ, կը պայքարի եւ երբ կը մնայ միւս-միակը – որովհետեւ բոլորը կամ կը սպանուին, կամ համաճարակով կը մահանան – զինք գերի կը բռնեն եւ բազմաթիւ

չարչարանքներէ ետք, մանաւանդ զինք ծայրայեղօրէն նուաստացնելով, կը սպաննեն: Եւ այս քաջարի կնոջ խորեանցին իր պատմութեան մէջ միայն մէկ ու կէս տող նուիրած է ... Զուկնք անոր նկարը, գոնէ մօտաւոր նկար մը, որ մանրանկարչութեան մը մէջ գտնուած ըլլար:

Օրինակ՝ մենք չենք գիտեր, որ Ռուսիան քրիստոնէութիւնը ընդունելու է հայուհիի մը՝ Աննային շնորհիւ, իսկ Աննային խորթ քոյրը՝ Թեոֆանան, գերմանական կայսրութեան առաջին կայսրուհին էր, Օթթօ երկրորդին կինը, որ արժանացեր է գերմանական կայսրուհիի տիտղոսին: Ինչո՞ւ համար մեր պատմագիրները լռել են նման հայուհիներու մասին ...

Այս եւ նման տեղեկութիւններ... Եւ հայերը լռել են, իսկ անոնք որոնք հետաքրքրուած են, օտար պատմիչներու երկերը պեղելով գտած են:

Իզմալեան շատ հետաքրքրական ձեւով կը բացատրէ նաեւ ցեղապանութիւնը. կ'ըսէ.

«Մինչեւ ցեղասպանութիւն, տղամարդիկ պարտութիւն կրեցին, երկիրը բռնակալներուն գիշելով: Ըսեմ, որ հայ կինը ազգի ամենաազատատենչ մասը կը կազմէ: Տղամարդիկ, Օսմանեան կայսրութեան տնտեսական կեանքին մէջ ըլլալով, ստիպուած էին ընդունիլ լեզուն, սովորոյթները, փոխել էին մականունները, իրենց հագուածքը, ֆէս կը դնէին եւ այլն, եւ այս բոլորը՝ անշուշտ ստիպողաբար: Նոյն այդ շրջանին կիները սակայն կը շարունակէին հայկական տարագ հագնիլ, եւ ոչ՝ թրքական. հայ մայրերը տուններէն ներս միայն հայերէն կը խօսէին, ոչ թրքերէն, իրենք էին որ պահել էին լեզուն եւ մշակոյթը՝ երգերով, հեքիաթներով, ձեռագործներով: Տղամարդը մօտ ի յայտ եկաւ բարդոյթ մը, որ ճիշդ հակառակ ազդեցութիւնը ունեցաւ կիներուն վրայ. հայ տղամարդը չկրնար պայքարել իր տունն ու ընտանիքը, սկսաւ իր բարկութիւնը թափել ... կնոջ գլխուն»:

Իզմալեան կ'ըսէ նաեւ, թէ «Հայ տղամարդիկ շարունակում են վախենալ հայ կնոջ խելքից, գեղեցկութիւնից, հայ կնոջ կրթութիւնից: Կինը երբ որուր է գալիս կաղապարից, վախեցնում է»:

Մեր պատմութեան մէջ ոչ միայն քիչ խօսուած եւ գրուած է թագուհիներուն եւ իշխանուհիներուն մասին, այլ նաեւ անոնց պատկերները չունինք: Օրինակ երբ կը բարդատենք Եգիպտոսի աստուածուհիներուն եւ թագուհիներուն մասին եղած ծանօթութիւններուն հետ, կը գգանք թէ որքա՞ն քիչ բան պահուած է մեր պատմութեան մէջ: Եգիպտոսի պարագային մեծանուններու եւ տաճարներու պատերուն եղած քանդակներն են եւ արձանները, որոնք այսքա՞ն երկար դարեր ետք իսկ պահած են այդ թագուհիներուն պատկերները, երբեմն իրապէ՞ս գեղեցիկ ձեւով:

Երբեմն միայն մատենաներուն մէջ կը գտնենք հատ ու կենտ մանրանկարներ, ինչպէս Միանձնուհի Սահակադուխտ Սիւնեցիին նկարը, որ Սուրբ Ստեփանոսի քոյրն էր եւ կը բնակէր Գառնիի ձորին քարանձաւներէն մեկուն մէջ, կը դաստիարակէր անարատ մանուկները եւ հասցնելով չափա-հասութեան՝ քահանայութեան կը կարգէր: Իսկ ինքը, վարագոյրի ետեւ նըստելով, կ'ուսուցանէր աշակերտներուն:

Այլ անուն մըն է իշխանուհի Խոսրովիդուխտ Գողթնացին, քոյրը Գողթնի իշխան Վահանին, որուն նահատակութեան նուիրուած շատ գեղեցիկ տաղ-շարական մը յօրինել է «Չարմանայի Ե ինձ» տողով սկսող:

Ոչ բոլոր հայ գրչուհիներուն մասին մեզի տեղեկութիւններ հասած են, բայց կան աւելի քան քսան գրչուհիներ, որոնց անունները մնացած են պատմութեան մէջ եւ որոնք սերունդներուն ձգած են իրենց ընդօրինակած չքնաղ էջերը: Անոնք ընդօրինակած են ձեռագրեր, նկարագրողներ են գտնուած եւ մասնակցած՝ հայ ձեռագիր արուեստը պահելու, պահպանելու սրբազան գործին: Գրչուհիներուն մէկ մասը իրենց կեանքը վանքին նուիրած կոյսեր ու միանձնուհիներ եղած են:

Այս անուններէն ամենէն հետաքրքրականը Ալիծ Տարսունացին է, որ ապրած ու ստեղծագործած է Կիլիկիոյ Տարսոն քաղաքին մէջ: Լեւոն Գ. թագաւորի (1236-1289) ժամանակակիցն էր եւ իր ժամանակի լաւագոյն վայելչագիր գրչուհիներէն: Կոյս մնացած է, քանի որ ինչպէս պատմական տուեալները կը վկայեն, փորձած է ամուսնանալ իրեն նման գեղեցիկ ձեռագիր ունեցող տղամարդու հետ: Ան յայտարարած է այդ մասին, բայց չէ գտնուած այն տղամարդը, որուն ձեռագիրը գոհունակութիւն պիտի պատճառէր գրչուհիին եւ պիտի դառնար անոր կեանքի եւ գործի ընկերը: Բայց իր իսկ գրած տաղաչափեալ տողերուն մէջ կ'ըսէ.

Ասեն, թէ եր կոյս մի ի Տարսոն, եւ անունն Ալիծ, որ եւ նա էր գրագիր յոյժ հմուտ: Գրեաց գայբութեսս եւ ասաց, թէ՛ Ով ոք որ սմա նմանեցընէ, նա՛ է իմ տեսոյն արժանի: Որ եւ գրեալ՝ բերին գերկուքն: Ոչ հաւանեալ՝ ասէ. Ծայրն Ձա-ին, ծակն Ծա-ին՝ Զի՛ նմանիր գիրն Ալիծին: Եւ դարձեալ ասէ վասն ուզողացն, թէ՛ Ով որ գրէ Զծայրն Ձա-ին, զծակն Ծա-ին, Նա՛ կու լինայ փեսայ Ալիծին: Եւ ոմն ի նոցանէ գրեալ եղիր, եւ հաւանեալ ասէ. Ծայրն Ձա-ին, ծակն Ծա-ին՝ Կու նմանի՛ գիրն Ալիծին:

Այս օրինակը ցոյց կու տայ թէ որքան ազատ եղած է հայ կինը, իր կողակիցը ընտրելու չափ, եւ որքան լաւ գիտցած է իր ուզածը, գոնէ Ալիծ Տարսունացիի պարագային:

ԱՐԺ. Տ. ԿՈՄԻՏԱՍ Ա. ՔՆՆՅ. ՏԱՏԱՂԵԱՆ ՎԱՐՊԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆ ԵՒ ԳԱԲԱԶԱՆ ԱՏԱՅԱԲ

Հանդիսապետութեամբ՝ Բերիոյ Թեմի Կաթողիկէ Հայոց Առաջնորդ Արհիպատիկ Տ. Պետրոս Արք. Միրիաթեանի, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ ժողովրդապետութեան հրաւերով, Կիրակի, 17 Մարտ 2024-ին, առաւօտեան ժամը 10:00-ին, Հայ Կաթողիկէ Ս. Երրորդութիւն «Չուարթնոց» եկեղեցւոյ մէջ ձայնաւոր Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ, ներկայութեամբ՝ Բերիոյ Հայոց Թեմի Բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Տ. Մակար Ս. Արք. Ազգարեանի ներկայացուցիչ Յոգշ. Տ. Մանուկ Վրդ. Պարիխանեանի, Սուրբիոյ Հայ Աւետարանական Համայնքի Համայնքապետ Վերապատուելի Դոկտ. Յարութիւն Սելիմեանի, ՀՀ Հայկազի Գլխաւոր Հիւպատոսութեան խորհրդական մեծարդ Թադէոս Թադէոսեանի, առաքինազարդ քոյրերու, քահանայ հայրերու, պատուելիներու, «Ս. Երրորդութիւն», «Ս. Փրկիչ» եւ «Ս. Խաչ» եկեղեցիներու ժողովրդապետութիւններու յանձնախումբերուն, ժողովուրդի գաւակներուն եւ հրաւիրեալներու:

Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ մատուցեց Արժ. Տ. Կոմիտաս Ա. Քննյ. Տատաղեան: Ս. Պատարագի ձայնաւոր երգեցողութիւնը կատարեց եկեղեցւոյ «Ալեմշահ» երգչախումբը, խմբավարութեամբ՝ տիկ. Մարգարիտ Խաչատուրեան-Պանտաքի:

չութիւնը գոյութիւն ունի Հայոց. Եկեղեցւոյ աւանդութեան մէջ, ինչպէս Խրիմեան Հայրիկը, ուստի այս սովորութիւնը վերակենդանացնելով հայ կաթողիկէ նուիրապետութեան մէջ, տարիներ առաջ սկսած են ընդունիլ ամուսնացեալ քահանաներու

Բերիոյ Թեմի Կաթողիկէ Հայոց Առաջնորդ Արհիպատիկ Տ. Պետրոս Արք. Միրիաթեան, յայտնեց, թէ այսօր Մեծ Պահքի 6-րդ Կիրակին՝ Գալստեան Կիրակին, նաեւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի Մուտն ի Վիրապ տօնը կը յիշատակենք, ինչպէս նաեւ գեղեցիկ գուգ աղիպութեամբ կ'աղօթենք Բարեսիրական յանձնախումբին համար, յիշելով անոր նախկին գործողները եւ ներկայիս ծառայութեան լծուած անդամները եւ յաջողութիւն կը մաղթենք իրենց աստուածահաճոյ առաքելութեան մէջ: Գերապայծառ յայտնեց, թէ մեզ համախմբող երկրորդ առիթը Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց Պատրիարք Ամենապատիկ եւ Գերերջանիկ Տ. Ռաֆայէլ Պետրոս ԻԱ. Մինասեանի արտօնութեամբ եւ օրհնութեամբ եւ իր ձեռամբ վարդապետական աստիճանի տուչու-

կարգաւոր վիճակը: Ան ըսաւ, թէ Աւագ Զահանայ Հայրը վարդապետական աստիճան ստանալով այսօր պիտի ուխտէ կուսակոծութիւն մինչեւ իր կեանքին վերջը: Ան աղօթեց Ամենակալին, որ սուրբ պահէ զինք իր կոչումին մէջ եւ Ս. Հոգիին շնորհքներով շնորհագարդէ: Ապա յատուկ արարողակարգով Գերապայծառը կատարեց վարդապետական աստիճանի տուչութիւնը եւ անոր առանց զարդի վարդապետական գաւազան յանձնեց: Ժողովուրդը հոգեկան ցնծութեամբ եւ ծափողջոյններով դիմաւորեց Աւագ Զահանայ Հոր վարդապետի աստիճան ստանալը:

Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Տատաղեան իր քարոզին մէջ հիմնուելով օրուան ճաշու Աւետարանին վրայ, դիտել տուաւ, որ Աստուած սիրեց մարդը եւ իր պատկերին հա-

մաձայն ստեղծեց զայն: Նոյնպէս Որդին՝ Յիսուս Զրիստոս սիրեց մարդը, մինչեւ իսկ իր փառքէն խոնարհեցաւ, երբ աշխարհ գալով մարդացաւ: Ան մաղթեց, որ մեր Տէրն ու Փրկիչը Յիսուս Զրիստոս հրահրէ մեր մէջ աստուածային սէրը, փշրէ քարացած սրտերը, եղբայրասիրութիւն տարածէ եւ խաղաղութիւն հաստատէ Սուրբիոյ եւ մեր հայրենիքին՝ Հայաստանի մէջ:

Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Տատաղեան Սուրբ Խորանին առջեւ կանգնած իր որդիական երախտագիտութիւնն ու շնորհակալութիւնը յայտնեց Ամենապատիկ եւ Գերերջանիկ Պատրիարք Տիրոջ եւ Գերապայծառին, մաղթելով, որ Ամենակալը երկար եւ քաջառողջ կեանք պարգեւէ իրենց: Ան շնորհակալական խօսք ուղղեց բարշ. դոկտ. Սարգիս սրկ. Պուրոնսուգեանին, որ Դամասկոսէն ժամանելով ներկայացուց Դամասկոսի Կաթողիկէ Հայոց Առաջնորդ Արհի. Տ. Գեորգ Եպս. Ասատուրեանը: Ան շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Բերիոյ Հայոց Թեմի եւ Հայ Աւետարանական Համայնքի համայնքապետերուն, շնորհաւորեց Գերշ. Տ. Մակար Ս. Արք. Ազգարեանին Արքութեան տիտղոս ստանալը, ինչպէս նաեւ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն եւ հրաւիրեալներուն, յատկապէս յիշելով Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ բարի սամարացիներ՝ Բարեսիրական յանձնախումբը, որ մշտապէս օգնութեան ձեռք կ'երկարէ անկարին եւ կարօտեալին:

Պատարագի ավարտին, Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Տատաղեան ընդունեց ժողովուրդին շնորհաւորութիւնները:

Այնուհետեւ, «Աղաճանեան» սրահէն ներս մտերմիկ հանդիպում

մը եւ Վատիկանէն բերուած վարդապետական մը նուիրեց Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Տատաղեանին, իսկ իր եւ իր տիկնոջ կողմէ հայկական խաչ մը նուիրեց հայր սուրբին եւ Գերապայծառին:

Արհի. Տ. Պետրոս Արք. Միրիաթեան կրկին անգամ շնորհաւորեց Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Տատաղեանը վարդապետի աստիճան ստանալուն առիթով եւ շնորհակալութիւն յայտնեց ՀՀ Հայկազի Գլխաւոր հիւպատոսութեան խորհրդականին իր ներակայութեան համար, շնորհաւորեց Բերիոյ Հայոց Թեմի

Առաջնորդը Արքութեան տիտղոս ստանալուն առիթով եւ հրաւիրեց Սուրբիոյ Հայ Աւետարանական Համայնքապետ Վերապատուելի Դոկտ. Յարութիւն Սելիմեանը փոխանցելու իր սրտի խօսքը:

Վերապատուելին անդրադարձաւ հայ երեք համայնքապետերուն սերտ գործակցութեան, որ քոյր եկեղեցիներուն կողմէ կը դիտուի որպէս մէկ համայնք եւ մէկ եկեղեցի: Ան անդրադարձաւ Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Տատաղեանի Հայ Ծերակոնցէն ներս 20 եւ անելի տարիներու ծառայութեան եւ սուրիահայութեան համար պատիւ համարեց իր վարդապետի աստիճան ստանալը: Ան աղօթեց, որ Ամենակալը հայր սուրբին աջը բռնէ, առաւել զօրացնէ եւ հրաւիրեց ներկաները ծափողջոյններով կրկին անգամ շնորհաւորելու զինք:

տեղի ունեցաւ հրաւիրեալներուն հետ: Բացման խօսք ներկայացուց Բարեսիրական յանձնախումբի ատենապետ տիկ. Սիլվա Տարաքճեան:

Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ ժողովրդապետութեան կողմէ յուշանուէր յանձնուեցաւ Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Տատաղեանին: Ապա, բարշ. դոկտ. Սարգիս սրկ. Պուրոնսուգեան, Դամասկոսի կաթողիկէ հայոց Թեմի Առաջնորդ Արհի. Տ. Գեորգ Եպս. Ասատուրեանի անունով Տիրամօր սրբանկարով յուշանուէր

եան եւ սուրիահայութեան համար պատիւ համարեց իր վարդապետի աստիճան ստանալը: Ան աղօթեց, որ Ամենակալը հայր սուրբին աջը բռնէ, առաւել զօրացնէ եւ հրաւիրեց ներկաները ծափողջոյններով կրկին անգամ շնորհաւորելու զինք:

Այնուհետեւ, կարկանդակի հատում տեղի ունեցաւ: Ալեմշահ երգչախումբը հոգեպարար կերպով հընչեցուց «Դու ես Զահանայ Յաւիտեան»-ը: Ապա, ընթերցուեցան այս առիթով յղուած շնորհաւորագրերը: **Մարինա Չիլքոբեան-Պողիկեան**

ԶԻՆԱՐԷՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՄԱՏՆԵՐԸ

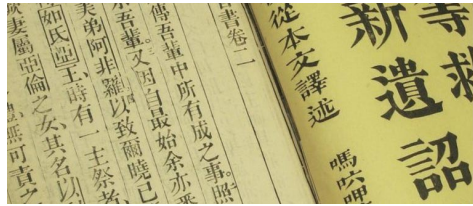
Ծրարդ. Կարպետ Մինասյան

Աստուածաշունչի առաջին չինարեն թարգմանությունը կատարուած է 19-րդ դարու սկիզբը, եւ գրական շրջանակները քաջածանօթ են այս իրականութեան: Թարգմանությունը եղած է հայ վաճառականի մը աշխատանքով, հետեւաբար հաւանական է նաեւ որ հիմք ունեցած է հայկական բնօրինակը:

Սերամպուրի մէջ, 19-րդ դարու սկիզբը, Զնդկաստանի գլխաւոր ևահանգապետը հիմնեց «Ֆորթ Ուիլիամ Գոլէճը / Կալկաթա» (Fort William Collage / Calcutta), որպէս արեւելագիտութեան կրթական եւ գիտական կեդրոն:

Աստուածաշունչի թարգմանութեան եւ գոլէճի ուսանողներուն չինարեն ուսուցման համար մասնագետի որոնումն էտք, Սերամպուր բերաւ ոչ այնքան յաջողակ, սակայն տաղանդաւոր ու բազմալեզու վաճառական մը, յանձին՝ փրոֆ. Յովհաննէս Ղազարեանի, ճանչցուած էր որպէս Prof. Johannes Lassar:

Յովհաննէս Ղազարեան, Զինաստանի հայ գաղութի գաւակ, ծնած է 1778-ին Զինաստանի Մաքաու, այժմ Աոմին քաղաքը, սերած է հարուստ վաճառական ընտանիքէ: Նախնիները եղած են Նոր Զուղայէն. ան փոքր տարիքին տան երկու չինացի սպասաւորներն կը սորվի չինարեն: Զետագային հայրը Կուանձոյէն Գանթոն կը հրաւիրէ կարող ուսուցիչ մը, որուն շնորհիւ Յովհաննէս կը կատարելագործէ իր լեզուն: Յովհաննէս կը խօսեր հայերէն, չինարէն, անգլերէն եւ փորթուկալերէն. Նկատի ունենալով որ Մաքաուի մէջ 16-րդ դարէն կը գործէր փորթուկալական առեւտրական կեդրոն մը, սակայն Յովհաննէսի մայրենի լեզուն հայերէնն էր: Յովհաննէս իր ասպարեզը կը սկսի Գանթոնէն՝ աշխատակցելով փորթուկալական կեդրոնի գրասենեակին հետ: Ան կը խմբագրէ Փեքինի Կայսեր Արքունիք ուղարկուող փորթուկալերէն նամակները: 24 տարեկանին երիտասարդ Յովհաննէս կ'ուզէ շարունակել ընտանեկան աշխատանքը եւ այդ նպատակով ալ 1802-ին կ'ուղղուի Զնդկաստան / Կալկաթա. Սակայն գործի ծախսը ընթացքին բերումով կը հրաժարի առեւտուրէն եւ ի գործ կը դնէ իր լեզուական հոյակապ կարողութիւնները: Այսպէս ան կը գրաւէ բրիտանացի պաշտօնէականներու ուշադրութիւնը ու աւելի յաճախ մարդիկ կը սկսին խնդրել իրմէ թարգմանել կամ խմբագրել չինարէն նամակներ: Բողոքական միսիոնարներու հետ ծանօթութիւնը Ղազարեանը կը հասցնէ Կալկաթայի մօտ գտնուող Սերամպուր քաղաք, ու վերջապէս Ֆորթ Ուիլիամ գոլէճի տնօրէնութիւնը գինք կը հրաւիրէ աշխատանքի, խնդրելով գոլէճի ուսանողներուն սորվեցնել չինարէն ու թարգմանել Աստուածաշունչը տարեկան 450 անգլիական ոսկիի դիմաց: Յ. Ղազարեան կը սկսի սորվեցնել չինարէն ու թարգմանել Աստուածաշունչը, հիմք ընդունելով Աստուածաշունչի անգլերէն եւ հայերէն օրինակները: Ան կը թարգմանէ Յովհաննէս Աւետարանը երեք տարուան ընթացքին, առաւել Մատթեոսի Աւետարանը եւ այլ գրութիւններ: Երիտասարդ թարգմանիչին աշխատանքով հիացած էր գոլէճի տնօրէն Դ. Պրատուրը: Ան իր Լոնտոն ուղարկած նամակներէն մեկուն մէջ գրած է. «*Լասար ինծի որկէց Աստուածաշունչի գլուխներու չինարէն թարգմանութիւնները, որոնք իր մտքի ու աշխատասիրութեան մարմնացումն են: Փրոֆ. Լասար իսկական չինացի մըն է, ան կրնայ դիւրաւ չինարէն գրել ու խօսիլ: Եթէ Աստուած անոր 5-6 տարի եւս կենք պարգեւէ, Աստուածաշունչը ամբողջութեամբ չինարէնի կը թարգմանէ, այդպիսով մեծ աշխատանք մը ի կատար ածելով*»:

Բենկալի Արեւելագիտութեան կեդրոնի աշխատակիցներուն կողմէ 1807-ին Մաթեոսի Աւետարանին մէկ օրինակը թարգմանուած չինարէնի, գեղագրուած ձեռագիրով եւ գարդարուած փրոֆ. Յովհաննէս Ղազարեանի կողմէ, հանդիսաւոր կերպով կը յանձնուի Զեյթերբերիի արքեպիսկոպոսին, որ բարձր կը գնահատէ թարգմանութիւնը: Ապա կը յանձնուի նաեւ Լամբէթի գրադարանին:

1815 - 1822 թուականներուն Զին եւ Նոր կտակարաններու չինարէն թարգմանութիւնը կ'աւարտի եւ կը հրատարակուի. այդ թարգմանութիւնները լոյս կը տեսնեն «Շենթեան Շենչու»-էն մէկ տարի առաջ: Վերջինս որ թարգմանուած էր Ռոպերթ Մորիսոնի եւ Ուլիլմ Մեյնի կողմէ:

Յովհաննէս Ղազարեանի վարձած մահը խանգարեց իր աւարտական աշխատանքները, սակայն Մաթեոսի, Ղուկասի եւ Մարկոսի Աւետարանները Ղազարեանի թարգմանութեամբ համարուած են Աստուածաշունչի չինարէն լաւագոյն թարգմանութիւններէն:

Աղբիւր

Ակադեմիկոս Զրաչեայ Աճարեանի գիտական աշխատասիրութիւններ: ԳՅԳԱ (Պատմութեան ինստիտուտի հայ գաղթօճախներու եւ Սփիւռքի գիտաշխատող) Գիտ. Թեկ. Ա. Բախչինեանի աշխատասիրութիւններ:

ՎՆԱՍԱԲԵՐ...

Սկիզբ՝ էջ 4

թիւն խորացնելու տրամադրութիւններով, սակայն անոնք պէտք է գործնական գետին փոխադրուին, միայն

ժամանակ ճիշդ կարդացուին Թեհրանէն հնչած տեսակետները, թէ «*օտարներու շրջան մուտքը անբարձր է*»: Իսկ Եգիպտոսի, Յունաստանի ու այլոց ուղղութեամբ երեւոյցող նախաքայլերը գործնական ի՞նչ

հեռանկար կը խոստանան, կը յիշեցնէ «*ժողովն մէջ շատ ծուկ կայ*» ըսողը...: Զենք ուզեր այս հանգրուանին աւելի վատ նախատեսութիւններով տարուիլ (թէ, օրինակ, Արեւմուտքի շահերուն իրականացումով՝ Զայաստանը կրնան ոչնչացնել, լաւագոյն պարագային վերածել թուրք-ազերիական տիրապետութեան ենթակայ մարզի), այլ յուսալ, որ շրջափոխութիւնն ու գործնական հայրենասիրութիւնը ստործեն այս ընթացքը կասեցնող գործոններ:

***

Ներքին գետիններու վրայ. Կարելի է երկար խօսիլ տնտեսական եւ ընկերային գետիններու վրայ իշխանաւորներու գրեթէ անգործութեան, անատակութեան մասին: Նմանապէս՝ մշակոյթի կալուածին: Մասնագետներ օր-աւուր բացատրութիւններ կու տան մէկ կողմէ՝ այլոց հետ գործակցական գետնի վրայ ետքայլերուն (թէ՛ Ռուսիոյ հետ ցրտութեան սաստկացումը վաղը ի՞նչ հետեւանքներ կրնայ ունենալ, արդէն նիւթ է լուրջ քննարկումներու, հոս ալ քողարկեալ գգուշացումներ կը լսուին), եւ միւս կողմէ՝ երկրին արտադրողականութիւնը աշխուժացնելու ի խնդիր՝ բան չընելու, բանէ չհասկնալու ասոնց «արժանիքներուն» մասին: Այս ծիրին մէջ, կայ բոլորովին առանձին եւ վեց ամիսէ ի վեր ահաւոր կերպով ծանրացած, վատթարացած թղթածրար մը՝ Արցախի գաղթականներուն տագնապը: Բազմատասնեակ հազարաւոր ընտանիքներ միայն մասնակի եւ ձեւական օժանդակութիւն կը ստանան իշխանաւորներու դասաւորումներէն, հետզ հետէ աւելի յաճախ կը խօսին արտագաղթելու մասին (իսկ հայաստանաբնակներու արտագաղթը այլապէս չէ կասեցում): Այս ոլորտին մէջ գործնական բան չընելն ալ... բացասական ընկերներու ցանկին մաս կը կազմէ (բացասական ընկերք հասկացութիւնը այն է, որ բան չընելով ալ վնաս կը հասցնեն): Եւ քանի կը խօսիք իշխանութեան «բացասական ընկերներուն» մասին, կ'արժէ յիշել, որ որեւէ քայլ չ'առնուի գերիներու, պատանդներու ազատագրութեան ուղղութեամբ, այլ ի՞նչ խօսք՝ մեզմէ խլուած հողերուն վերատիրացման մասին:

Պէտք է այս ծիրին մէջ անդրադառնալ այն հաւանական քայլերուն, որոնք կրնան «հարստացնել» մէկ կողմէ՝ Զայաստանի ներքին բաժանուածութիւններու, վնասակար հակադրութիւններու «շտեմարան»-ը, իսկ միւս կողմէ՝ Զայաստանի եւ Սփիւռքի միջեւ վիճարկումն աւելի՛ եւս խորացումը: Այս ուղղութեամբ ալ, այս իշխանաւորները արդէօք իրենց գլխարկներուն մէջ «սեւ-սպիտակ» նոր նապաստակներ ունին: Իրաւունք ունինք կասկածելու՝ դատելով ցարդ տեսնուած «իրագործումներէն»: Ունինք նաեւ այն փաստերը, թէ որեւէ ընդդիմադիր, մինչեւ իսկ նահատակներու ընտանիքներ, խոյնիքն Արցախէն քշողական դարձած պետական դեմքեր՝ այս իշխանաւորներուն համար կը մնան պարսաւանքի եւ խեղաթիւրեալ տեղեկութիւններու թիրախ, բաժանուածութիւններու մղորակահարման գործիք, եւ սա ցոյց

կու տայ, թէ այս մարդիկը պիտի ընեն բոլոր այն բաները, որոնք աւելի՛ եւս կրնան խորացնել ներքին թշնամանքները, անիմաստ հակամարտութիւնները, առանց մոռնալու... Սփիւռքի երեսը:

***

Իշխանական այս խմբակին կողմէ վնասաբեր նոր քայլերու «բեղուն» ցանկի մը մասին կարելի է երկար խօսիլ, սակայն բաւականաւաք այս քանի մը ոլորտներով, կրկնելով սա հարցումը. այս մարդիկը ատա՞կ են նորանոր ծախաւերութիւններու, վնասարար քայլերու: Պատասխանը դարձեալ այն՝ է, որովհետեւ մօտաւորապէս 6 տարուան պատմութիւն կերտած անոնց վարմունքը (եւ ո՛չ միայն 44-օրեայ պատերազմէն ասդին) ուրիշ բան ենթադրել չի տար: Իսկ թէ սա կ'ընեն կամովին, իբրեւ վարձկան՝ դուրսէն եկած թելադրանքով, թէ՛ իրենց ապիկարութեան հետեւանքով՝ երբեք ալ կարելոր չէ, որովհետեւ պատմութիւնը արդէն իսկ կ'արձանագրէ, որ Զայաստանը կորստեան սեմին հասաւ այն իշխանութեան օրով, որոնք միաժամանակ ուղղուած էին ընդդիմադիրներու ճիգերուն վիժեցման...:

ՌԴԲ Ե ԵԼԸԸ

Երեւանի պատկերասփիւռի կայաններէն ներկայացուող գրեթէ բոլոր հարցազրոյցները՝ քաղաքական, դիւանագիտական, տնտեսական եւ միջազգային մարզերու մասնագետներու հետ (մեր խօսքը իսկական մասնագետներու մասին է, եւ ո՛չ թէ՛ իշխանութեան թմբուկը գարնող վարձկան-գիտնականներու), առհասարակ աւարտին կը հասնին հետեւեալ հարցումով. «*Ի՞նչ պէտք է ընել, որպէսզի կասեցնենք գահավեժ անկումը, փորձենք վերականգնել բնական ընթացքը եւ վերագտնել մեր իրաւունքներն ու շահերը պաշտպանելու, անոնց վերատիրական ճամբան*»:

Պատասխաններուն մէջ տիրապետող նախադասութիւն մըն է (ո՛չ միակը) այն, որ պէտք է հաւաքագրենք ուժերը, կարողութիւններն ու կարողականութիւնները, միացնենք ձեռքերը եւ գործենք յստակ տեսլականով: Իբրեւ մեկնակէտ՝ գրեթէ միաձայնութիւն կը տիրէ այն առաջադրանքին շուրջ, թէ այս իշխանութիւնը ահաւոր աւեր գործած է, հասած ենք անդամալիի սահմաններուն, հետեւաբար՝ պէտք է անյապաղ հեռանայ (այս պահանջը կը կրկնուի 3 տարիէ ի վեր, սակայն բազմաթիւ փորձեր վիժեցան), հոսկ՝ այս աղետաբերներուն հեռացումը միայն առաջին քայլն է հազար ու աւելի մղոն ճամբուն վրայ:

Բացի իշխանականներէն ու անոնց շահակիցներէն՝ գաղութածին համար ալ այս է միակ ընտրանքը: Իսկ թէ ինչպիսի՞ գործնական քայլերու պէտք է դիմել՝ ներկայացուած կարծիքները կը կազմեն բեկորներով կազմուած գունագեղ խճանկար մը, որ կը կարօտի համալրման, ամբողջականացման եւ, աւելի՛ կարեւորը՝ ծրագրող իրականացնող ԳՈՐԾԻ:

Դժուարին այդ առաքելութեան մասին՝ մեր յաջորդ սիւնակով:

ԻՆՉ ԿՐՍԵՆ ԱՍՏՂԵՐԸ

- Խոյ**
Նոր նպատակներ պիտի հետապնդեք եւ յարաբերութիւններ պիտի մշակեք նոր մարդոց հետ: Շաբաթը լի է հաճելի անակնկալներով:
- Ցուլ**
Նիւթական գետնի վրայ բարեկաւում պիտի ունենաք: Ձեր ընկերները բարձրորէն պիտի գնահատեն ձեր ցուցաբերած գոհողութիւնները:
- Երկուորեակ**
Այս շաբաթ սիրային յարաբերութիւն մը խորապէս պիտի յուզէ ձեզ: Մեծ անակնկալ մը չափազանց պիտի ուրախացնէ ձեր հոգին:
- Խեցգետին**
Ձեր տան մէջ նորութիւններ տեղի պիտի ունենան: Հեռաւոր երկրէն սպասուած լուր մը շուտով պիտի ստանաք եւ հոգեպէս խաղաղիք:
- Առիւծ**
Ձեր կատարած բազմաթիւ աշխատանքներուն պտուղը ի վերջոյ պիտի քաղէք: Բնութեան մէջ հաճելի պահեր պիտի ունենաք եւ կագոլորուիք:
- Կոյս**
Ուշադրութիւն դարձուցէ՛ք ձեր ծախսած գումարներուն, որոնք յաճախ անհամար են: Վերջերս անհրաժեշտ է հետեւիլ նաեւ սննդականոսի մը՝ առողջ մնալու համար:
- Կշիռք**
Փոփոխութիւններով հարուստ շրջան մը կը սպասէ ձեզի: Բարեկամներ պիտի աջակցին ձեզի: Մի՛ մտահոգուիք:
- Կարիճ**
Ձեր նիւթական վիճակը պիտի բարելաւուի եւ ընտանեօք մեծ պտոյտ մը պիտի կազմակերպէք: Պատրաստուեցէ՛ք:
- Աղեղնաւոր**
Նոր ընկերներ պիտի ունենաք ձեր նոր գործին մէջ: Մարդիկ պիտի գնահատեն ձեր պարկեշտութիւնն ու աշխատասիրութիւնը:
- Այծեղջիւր**
Հարագատ անձէ մը վիրաւորական խօսքեր պիտի լսէք եւ սրտնեղիք: Ձեր կատարած գործերը նախանձելի են: Յարատեւեցէ՛ք:
- Ջրհոս**
Այս շաբաթ հոգեպէս պիտի նորոգուիք եւ ձեր կատարած գործերուն պտուղը պիտի քաղէք: Համբերեցէ՛ք:
- Ձուկ**
Նոր պարտականութիւններ պիտի ստանձնէք եւ յաջողութեամբ պսակեք գանոնք: Ձեր ձիրքերը գնահատելի են:

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԻ ՏՕՆԻՆ ԽՈՐՀՈՒԲԻՐԸ

Տօները ծնունդ առած են մարդկութեան ծնունդին հետ՝ կարելոր տեղ գրաւելով ընկերութեան կեանքին մէջ:

Տօն կը նշանակէ հանդիսաւոր, հանգիստ ու ազատ ոչ-աշխատանքային օր: Տօները ունին կանոնակարգուած ծիսական արարողակարգ, ինչպէս նաեւ բարոյադաստիարակչական նշանակութիւն:

Ս. Յարութեան տօնին նախորդող Կիրակին կը տօնենք Ծաղկազարդը՝ Քրիստոսի յաղթական մուտքը Երուսաղէմ: Յիսուսի մուտքը Երուսաղէմ ժողովուրդը խանդավառութեամբ ընդունած է՝ Քրիստոսը դիմաւորած ձիթենիի ճիւղերով:

Ծաղկազարդ կը նշանակէ ծաղիկներով զարդարուած: Տօնի անուանումն իսկ կը վկայէ, որ ան գարնան գալուստը անտող տօն է:

Ծաղկազարդը, ուրեմն, գարնան սկիզբը անտող եկեղեցական եւ ժողովրդական տօն է:

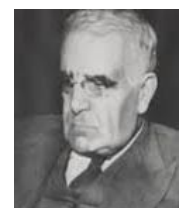
Մարդիկ այդ առիթով իրենց տուններն ու բակերը կը զարդարեն ուռնիի կամ ձիթենիի օրհնուած ճիւղերով՝ պահպանուելու համար փոթորիկներէն եւ բուքէն. յետոյ գանոնք կ'այրեն եւ մոխիրը կու տային հովին՝ փորձանքներէն հեռու մնալու հաւատքով:

Ծաղկազարդը մանուկներու եւ երիտասարդներու տօն է նաեւ: Այդ օրը բոլորը կը հազնին իրենց տօնական առաւելաբար սպիտակ հագուստները, փոքրերը զարդարուն մուկերով կ'ուղղուին եկեղեցի եւ կը մասնակցին թափօրին:

Ծաղկազարդի յետմիջօրէին կը կատարուի դռնբացքի արարողութիւնը, կը բացուին եկեղեցիներու խորաններու վարագոյրները: Դուռը կամ վարագոյրը կը խորհրդանշէն Երկնքի Արքայութեան դռները, որոնք մէ դուրս գտնուող ժողովուրդը Աստուծոյ կը խնդրէ, որ Արքայութիւն մտնել արտօնէ:

Այդ օրերուն եկեղեցին կը յիշէ Յիսուսի երկրաւոր կեանքի վերջին ընթացքը, մատնութիւնը, չարչարանքը, խաչելութիւնն ու թաղումը:

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

Շաարշ Զրիսեան

Բառն իսկ բանաստեղծութիւն կը բուրէ: Օծուն՝ գարնանային շունչով:

Կը թուի թէ Ծաղկազարդը շատ բան պիտի կորսնցնէ իր իմաստէն, եթէ ամփոփուէր միայն քրիստոնէական պատեանի մը մէջ:

Բոլոր լեզուներն ալ ունին համապատասխան բառը:

Բայց իրենց բառը կը խտացնէ՝ նոյն շնորհն ու ոգին, ինչպէս մեր Ծաղկազարդը:

Հայերէնը արտասանած ատեն, թարմութիւն կը հոսի ձեր երակներուն մէջ:

Նոր հորիզոն մը կը բացուի ձեր առջեւ, քանի որ գարուն է եւ Ծաղկազարդն ալ՝ անոր ուրիշ մէկ արտայայտիչը:

Ի՞նչ է Ծաղկազարդը, եթէ ոչ անտաքեր նախանշանը վերածնութեան, որ կը կոչուի Չատիկ: Իրողութիւն է, որ մարդիկ անելի կը մօտենան իրարու, Ծաղկազարդէն Չատիկ, պայծառութիւն մը գգալով իրենց սիրտերուն մէջ:

Գոնէ այդպէս էր երէկ, երբ մեր հայրենի հողերուն վրայ կը շնչէինք:

Ժամանակները եւ միջավայրը շատ բան փոխեցին մեր կեանքէն, ըմբռնումներէն ու սովորութիւններէն:

Գիւղացին դարձաւ բանուոր: Ուսուցիչը՝ խաւութեամբ:

Տանտիրուհին շուկայ իջաւ, իբրեւ գործատր կամ սեւ աշխատաւոր:

Իսկ մանուկները հասակ նետելով սկսան ասպարէզ կարողալ բնիկներուն: Ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ:

Արդէն իսկ մեր շուրջը կը յաճի նոր հասարակութիւն մը որ շատ բան չի կրնար պահել ոչ աւանդական Ծաղկազարդէն, ոչ ալ Չատիկէն:

Իսկ Ծնունդը կը յիշէ անելի շատ «ռեվելեն»

սարքելու համար:

Եւ սակայն, տակաւին կը մնան մոխիրին տակ թաղուած կայծեր:

Ամէն ինչ հարթուած չէ եւ հայկական Ծաղկազարդը կը պահէ իր համն ու հոտը, ամէն ուր որ համրանք մը ունինք:

Ծաղկազարդ եւ Չատիկ միեւնոյն ատեն քրնութեան օրեր են ամէնուս համար, քանի որ կը զուգահիսին Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին:

Արդարեւ, այս օրերուն էր որ Գագանը կը սրեր դանակը եւ կ'ալարէր իւղոտ խեղդկապը, իրականացնելու համար իր դարաւոր երազը, - Կա՛մ դուս, կամ ես...

Անոնք որ վկաններն եղած են հայաստան Արհաւիրքին եւ անոնք որ լսած կամ կարդացած են, անշուշտ կ'ըմբռնեն թէ Ծաղկազարդը եւ Չատիկը ուրիշ խորհուրդներ ալ ունին, մեզի համար:

Երկու տօները մեզի կը յիշեցնեն ոչ միայն անդարմանելի փլուզումը, այլեւ կ'ուսուցանեն չարիքին տոկալու իմաստութիւնը:

Այդ իմաստութեան հիմնական տարրերը կը կազմեն քաջութիւնը եւ հաւատքը:

Քաջութիւն՝ հարուածին հարուածով պատասխանելու եւ հաւատք՝ ի հարկին լեռներ սարսելու:

Ա՛յդ կ'ուսուցանէ, նաեւ, մեր դարաւոր պատմութիւնը, իր գարիւրեղի ելեւելներով:

Այլապէս, տժգոյն ձեւակերպութիւն մը դարձած պիտի ըլլային Ծաղկազարդն ու Չատիկը:

Հայ եկեղեցին ազգայնացուցած է շատ մը միջազգային տօներ, անոնց տալով հայաշունչ, ինքնուրոյն եւ անելի ճկուն բովանդակութիւն:

Ո՛ր էր որ կարենայինք ըմբռնել այդ նրբութիւնները, անելի երկար դիմանալու համար օտարութեան փորձութեանց...

Մարզական

Ռաֆֆի Սիկանյան

ՏԵՂԱԿԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՍՈՒՐԻՈՑ ՍԱՐՉԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

-Սուրիոյ Պասքեթի տղոց Բ. դասակարգի ախոյեանութեան մրցումներուն, ՅՄԸՄ-ի պասքեթի տղոց խումբը կարելոր յաղթանակ մը արձանագրելով յաջողեցաւ 88 - 63 արդիւնքով պարտութեան մատնել Լաթաքիայէն ժամանած Զըթթին խումբը: Մրցումին ներկայ էին մեծաթիւ ՅՄԸՄ-ական համակիրներ, որոնք առաջին վայրկեանէն քաջալերեցին խումբը եւ թափ տուին խաղողներուն: Մրցումի լաւագոյն խաղողն էր ՅՄԸՄ-ի խմբապետ Սեպուհ Խարաճեան:

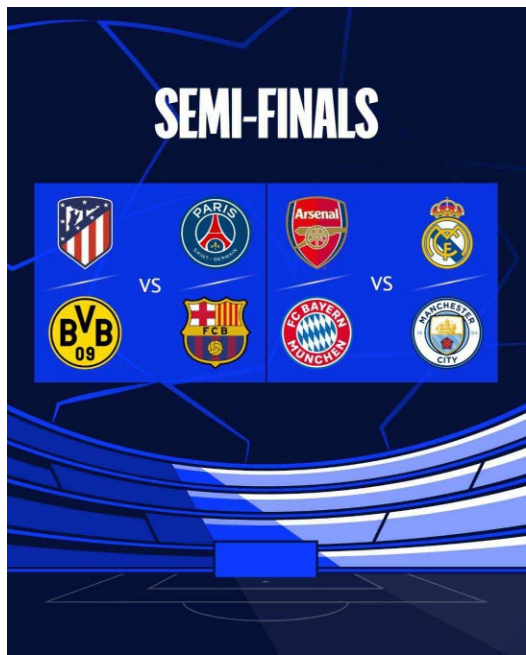
-Սուրիոյ պասքեթի աղջկանց Ա. դասակարգի մրցումներուն, ՅՄԸՄ-ի խումբը պարտութեան մատնուեցաւ Պարատայէն՝ 69 - 65 արդիւնքով: Աւելցնենք, որ ՅՄԸՄ-ի կազմը կը պայքարի մնալ ախոյեանութեան Ա. դասակարգին մէջ:

-Սուրիոյ հաւաքականի արժանաւոր մասնագետ մարզիչ Զիքթոր Զուփըր Շաբաթ օր յայտարարեց անուանացանկը հաւաքականի այն խաղողներուն, որոնք իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն Սինամարի դէմ տեղի ունենալիք հանդիպումին: Հաւաքականի գլխաւոր բացակայներէն են Օմար Խըրեյպինն ու Օմար Սոման: Աւելցնենք, որ սոյն կազմին առաջին անգամ ըլլալով մաս պիտի կազմեն Մահմուտ Տաուտը, Իլիաս Հատայան եւ Նուհ Շամուունը: Հաւաքականին կը վերամիանայ նաեւ հայ խաղող Մարտիկ Մարտիկեան, որ վերջին խաղին բացակայած էր՝ վիրաւոր ըլլալուն պատճառով:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

ԶԵՄՓԻՆԵՆ ԼԻԿԻ ԵԶՐԱՓԱԿԻՉԻ ՎԻՃԱԿԱԶԳՈՒՄԸ ԱՐՁԱՆԱԳՐԵՑ ԴԵՏԱԲԵՐՔԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆԸ

Անցեալ շաբթուան ընթացքին տեղի ունեցաւ ֆութպոլի եւրոպական

Չեմփիընը լիկի կիսաեզրափակիչ վիճակաձգութիւնը: Արդիւնքով հաստատուեցաւ հանդիպումը ուժեղ խումբերու, որոնց գլխաւորը եղաւ Ռեալ Մատրիտի եւ Մանչեսթըր Սիթիի միջեւ տեղի ունենալիք հանդիպումը: Սոյն խումբերուն հանդիպումը նախատեսուած էր աւարտականին, սակայն անոնցմէ մէկը միայն մեծ հնարաւորութիւն ունէր հասնելու ախոյեանութեան: Վիճակաձգումին հետեւանքով արձանագրուեցաւ նաեւ Պարսելոնա ընդդէմ Փարիզ Սան ժերման հանդիպումը: Սպանիոյ Աթլետիքո Մատրիտի մրցակիցը պիտի ըլլայ Պորիսիա Տորթմոնտը, իսկ Արսենալ պիտի մրցի Պայերն Արսենալ պիտի մրցի Պայերն

ԽԱԶԲԱՌ (ՄԻ 480)

Պատրաստեց՝ Մարինա ԶիլԱբօշեան-Պօղիկեան

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1						■						
2										■		
3		■						■				
4			■	■			■	■	■	■		
5			■	■	■							■
6	■		■									
7		■	■					■	■	■	■	
8			■									■
9						■						
10							■	■				
11		■			■			■				
12										■		

Հորիզոնական

1- Ծիծաղ կամ ուրախութիւն նշանակող արական անուն: Մեղուներու բոյն:

2- Արածելու յատուկ տեղեր: Հակառակ՝ իրերայաջորդ տառեր:

3- Վայրի աղաւնի: Տառի մը անունը:

4- Եւ: Հակառակ՝ տառի մը անունը:

5- Կասկած:

6- Հակառակ՝ բարձր: Ուղիղ:

7- Իգական անուն: Հակառակ՝ անձնական դերանուն:

8- Անգլուխ:

9- Իգական անուն: Հաստատական պատասխան:

10- Աստուածային:

11- Կրկնուած բաղաձայններ: Անիծ:

12- Գուր: Հակառակ՝ աղբիւր:

Ուղղահայեաց

1- Անասունի կուզ: Ռազմախաղ:

2- Տարածքի միաւոր: Ողբալ: Ձայնաւոր տառեր:

3- Ոչխարներու խումբ: Դնդեր:

4- Անվերջնատառ՝ ակռայ: Ահաւասիկ: Հակառակ՝ թեթեւ հով:

5- Կատակերգութեան հեղինակ:

6- Խոնվիլ: Տեսակցութիւն:

7- Կրկնուած ձայնաւորներ: Ցաւի ճիչ: Հակառակ՝ ցուցական դերանուն:

8- 8360: Ցուցական դերանուն: Կրկնուած ձայնաւորներ:

9- Ցոզնակերտ մասնիկ: Անձնական դերանուն: 4300: Մէկը:

10- Իրերայաջորդ տառեր: Գագանի բոյն:

11- Հիմա: Հարսին քոյրը փեսային նկատմամբ: Փոքրացնող մասնիկ:

12- Աւանդ, պատգամ: Հակառակ՝ հանքային համեմ: Իգական անուն:

ԽԱԶԲԱՌ (ՄԻ 479)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	ա	տ	ե	լ	ա	վ	ա	ն	ա	թ	ա	
2	ի	ր	ա	կ		կ	ն	ն	դ	ա	կ	
3	խ	ա	կ		ն	դ		ե		ն	ա	
4	ա	ն			կ	ն	ո		ր	կ	մ	
5	տ	ա	կ	ն	ն	վ	ր	ա	յ		ա	
6	ա		ա		ր	կ			2	ա	յ	
7	ն		ր		ա	մ			խ	ն		
8	ք	ա	ն	ս		ս	ճ	ա	գ	ա	ր	
9	ն	լ		օ	ն	ա		ր				
10	վ	ա	ր	ս	ա	մ	ն	ա	հ	ա	ր	
11	ր	ր	ի	ի	ս	կ		լ	ն			
12	ե	տ	ք		ա	կ	ա	ն	ա	լ	ն	ր

ԼՈՒՐԻՄ

Երկուշաբթի 25/3 7° 17°	Երեքշաբթի 26/3 9° 19°	Չորեքշաբթի 27/3 10° 19°	Հինգշաբթի 28/3 12° 21°	Ուրբաթ 29/3 10° 22°	Շաբաթ 30/3 11° 23°	Կիրակի 31/3 11° 21°
--	---	---	--	---	--	---

ՆԱԽԱՏՈՆԱԿ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉԻ ՄՈՒՏՆ Ի ՎԻՐԱՊ ՏՕՆԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Տևորինութեամբ՝ Բերիոյ Զայոց Թեմի Բարեշան Առաջնորդ Գերշ. Ս. Մակար Սրբ. Արք. Ազգարեանի, Ուրբաթ, 15 Մարտ 2024-ին, յետմիջօրէի ժամը 5:00-ին, Զալեպի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վերանորոգուած եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ Նախատօնակի արարողութիւն՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի Մուտն Ի Վիրապ տօնին առիթով, մասնակցութեամբ՝ Զոգշ. Ս. Մաւուկ Վրդ. Պարիխանեանի, Զոգշ. Ս. Արմէն Արք. Գալաճեանի, եկեղեցւոյ քահանայ հայրերուն եւ հաւատացեալ ժողովուրդին:

Նախատօնակի արարողութեան հոգեպարար երգեցողութիւնը կատարեց եկեղեցւոյ դպրաց դասը, ղեկավարութեամբ բարշ. Գրիգոր սրկ. Տէր Վարդանեանի: Աղօթքներով եւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի հայրապետին չարչարանքներուն եւ հաւատքի կայունութեան ակնարկող շարականներով՝ ներկաները հոգեպէս ներշնչուեցան:

Օրուան խորհուրդը ներկաներուն ուղղեց Զոգշ. Ս. Արմէն Արք. Գալաճեանը, որ հայոց երկրորդ լուսաւորիչ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի խոր վիրապ մուտքին եւ անոր կրած չարչարանքներուն անդրադառնալով նշեց, թէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչին շնորհիւ մենք քրիստոնէայ դարձանք եւ Ս. Խաչին

լոյսը ծագեցաւ հայոց աշխարհին վրայ: Ան դիտել տուաւ, որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ առանց յուսահատելու, խոր վիրապին մէջ 13 տարիներ հաւատքով սպասեց Տիրոջ, խաւարէն դուրս գալով լոյսին արժանացաւ եւ մերժեց կուռքերուն գոհ մատուցել:

Զայր սուրբը հրաւիրեց հաւատացեալները սուրբին օրինակին հետեւելով առանց տատամսելու պահել քրիստոնէական հաւատքը եւ բարեգործութեամբ շարունակել հոգեւոր պայքարը:

Զայր սուրբը հոգեկան ցնծութեամբ յայտնեց, թէ ՆՍՕՏՏ Արամ Ա. Վեհափառ Զայրապետին ձեռամբ առաջնորդ սրբազան հայրը Արքուքեան տիտղոսին արժանացած է: Ան ներկաներէն խնդրեց, որ աղօթեն Վեհափառ Զայրապետին եւ առաջնորդ սրբազան հօր համար եւ հայցեն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի հայրապետին բարեխօսութիւնը:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԶԱՅՐԱՊԵՏԻ ՄՈՒՏՆ Ի ՎԻՐԱՊ ՏՕՆԸ ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԵՅԱԼ ԶԱՄԱՆՈՒՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈՂՈՒՄԸ ԵՒ ՎԵՐՕՐԶՆՈՒՄԸ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Տևորինութեամբ՝ Բերիոյ Զայոց Թեմի Բարեշան Առաջնորդ Գերշ. Ս. Մակար Սրբ. Արք. Ազգարեանի, Կիրակի, 17 Մարտ 2024-ին, առաւօտեան ժամը 9:30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի մուտն Ի վիրապ տօնը հանդիսաւոր Պատարագով յիշատակուեցաւ Զալեպի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վերանորոգուած եւ վերօրինուած եկեղեցւոյ մէջ, հոծ հաւատացեալներու ներկայութեամբ: Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ մատուցեց եւ յաւուր պատշաճի քարոզեց Զոգշ. Ս. Արմէն Արք. Գալաճեան:

Յետ երկրաշարժին վերանորոգուած եւ վերօրինուած եկեղեցւոյ օրհնաբեր կամարներուն ներքեւ եկեղեցւոյ դպրաց դասը, ղեկավարութեամբ՝ դպրապետ Բարշ. Գրիգոր սրկ. Տէր Վարդանեանի, եկեղեցական նոր շապիկներով հանդէս եկաւ եւ հոգեպարար երգեցողութեամբ տարբեր փայլք տուաւ արարողութեան:

Զայր սուրբը խաչափայտի մասունք պարունակող Ս. Խաչով ջրօրհնէ կատարեց, հայցելով, որ օրհնուած ջուրը բժշկէ հիւանդները եւ փարատէ անոնց ցաւերը:

Զայր սուրբը իր քարոզին մէջ նշեց, թէ այսօր եզակի օր է, որովհետեւ գալստեան երկու տօներ կը զուգահիսին Նոյն օրուան մէջ: Առաջինը՝ Տիրոջ առաջին եւ երկրորդ գալուստը, իսկ երկրորդը՝ քրիստոնէական հաւատքին եւ ճշմարիտ կրօնքին Զայաստան աշխարհ գալուստը:

Զայր սուրբը դիտել տուաւ, որ Գալստեան Կիրակին առիթ է խորհրդրդածելու մեր վարած կեանքին մասին եւ մեր մտքին մէջ ունենալու Աստուծոյ ահաւոր դատաստանին հեռանկարը:

Զայր սուրբը անդրադառնալով Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի հայրապետի կեանքին, անոր անդրդուելի հաւատքին, կրած չարչարանքներուն եւ 13 տարի խոր վիրապին մէջ աղօթքով եւ յոյսով Տիրոջ սպասելուն, աղօթեց, որ հայրապետին հաւատքի լոյսը շողայ իւրաքանչիւրիս թանձրացած եւ խաւարած միտքերուն, հոգիներուն եւ սրտերուն մէջ:

Զայր սուրբը առաջնորդ սրբազան հօր եւ Թեմի ժողովականութեան անունով շնորհաւորեց Գրիգոր անունը կրողները եւ գնահատեց եկեղեցւոյ

քահանայ հայրերը, թաղական խորհուրդը, աղքատախնամը, տիկնանց եւ քարոզչական յանձնախումբերը, դպրապետը, սարկաւազներն ու դպիրները՝ իրենց եկեղեցանուէր ծառայութեան համար:

Ապա, Արժ. Ս. Արշակ Ա. Քնյ. Ալաճաճեան եկեղեցւոյ մեծ ընտանիքին անունով շնորհաւորեց Բերիոյ Զայոց Թեմի Բարեշան Առաջնորդ Գերշ. Ս. Մակար Սրբ. Արք. Ազգարեանը, Վեհափառ Զայրապետին կողմէ Արքուքեան տիտղոսին արժանանալուն ուրախ առիթով եւ քաջառողջութեամբ ու արեւշատութեամբ լեցուն օրեր եւ երկար տարիներու ծառայութիւն մաղթեց սրբազան հօր եւ վեհափառ հայրապետին, ինչպէս նաեւ ան շնորհակալութիւն յայտնեց պատարագիչ հայր սուրբին:

Աւարտին, Զոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ ննջեցեալներու հոգիներուն խաղաղութեան համար: